

حمایت اجتماعی از کهنه سربازان و بازماندگان جنگی؛ ایالات متحده، فرانسه و الجزایر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره مسلسل: ۱۹۵۷۴
کد موضوعی: ۲۱۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

تاریخ انتشار:
۱۴۰۲/۱۱/۲

عنوان گزارش:

حمایت اجتماعی از کهنه سربازان و بازماندگان جنگی؛ ایالات متحده، فرانسه و الجزایر

نام دفتر:

مطالعات اجتماعی (گروه رفاه و تامین اجتماعی)

تهیه و تدوین:

ایمان شعبان زاده

همکار:

میلاد علی نیا

ناظران علمی:

مونا خورشیدی، محمدرضا مالکی، هادی افراسیابی

اظهار نظرکنندگان خارج از مرکز:

خیرالله میرزایی (مشاور حوزه ریاست مجلس شورای اسلامی در امور ایثارگران)،
سید حسین مهدوی (کارشناس امور ایثارگران)

ویراستار ادبی:

سیده مرضیه موسوی راد

گرافیک و صفحه آرایی:

محمد دهقانی شهربابی

تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۲/۳/۲۰

واژه‌های کلیدی:

۱. ایثار
۲. آمریکا
۳. فرانسه
۴. الجزایر
۵. حمایت‌های اجتماعی

فهرست مطالب

۶	چکیده
۷	خلاصه مدیریتی
۸	۱. مقدمه
۹	۲. ایالات متحده آمریکا
۱۵	۳. فرانسه
۱۹	۴. الجزایر
۲۱	۵. جمع‌بندی و پیشنهاد
۲۴	منابع و مأخذ

فهرست جداول و نمودارها

۲۳	جدول ۱. مقایسه محورهای اصلی ارائه خدمات اجتماعی در کشورهای منتخب گزارش
۹	نمودار ۱. جمعیت کهنه‌سربازان آمریکایی در حد فاصل سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۲
۱۰	نمودار ۲. میزان بودجه اداره امور کهنه‌سربازان آمریکایی در حد فاصل سال‌های ۱۹۸۰ تا ۲۰۲۲
۱۰	نمودار ۳. نسبت هزینه کرد اداره امور کهنه‌سربازان آمریکا به کل مخارج دولت آمریکا
۱۱	نمودار ۴. میزان بودجه اختصاص یافته به خدمات مختلف در وزارت امور کهنه‌سربازان آمریکا
۱۵	نمودار ۵. بررسی وضعیت برخی مؤلفه‌های اجتماعی میان کهنه‌سربازان و شهروندان عادی در آمریکا

حمایت اجتماعی از کهنه سربازان و بازماندگان جنگی؛ ایالات متحده، فرانسه و الجزایر

چکیده

مرور تجارب برخی کشورهای منتخب در این زمینه، تا حد امکان، تصویر کاملی از نحوه خدمات رسانی به بازماندگان جنگی در سطح دنیا ارائه دهد. در این گزارش تجارب سه کشور ایالات متحده، فرانسه و الجزایر، به نمایندگی از سه قاره مختلف، مورد بررسی قرار گرفته است. به منظور بررسی مختصات حقوقی و نهادی حمایت از بازماندگان جنگی و خانواده‌های آنان، نخست نهاد یا نهادهای دولتی متولی خدمات رسانی به کهنه سربازان جنگی و خانواده‌های آنان در هر کشور شناسایی و معرفی شده و در ادامه تلاش شده است تا با مراجعه به سایت رسمی نهاد متولی و با استناد قرارداد سایر اسناد و داده‌های موجود، تصویری از وضعیت خدمات رسانی به این افراد در هر کشور ارائه شود. در بررسی مختصات خدمات رسانی به کهنه سربازان در هر کشور، در حد امکان تلاش شده تا دامنه فراگیر خدمات ارائه شده به این افراد در چهار حوزه اصلی (خدمات معیشتی و مالی، خدمات درمانی و بیمه‌ای، خدمات فرهنگی و اجتماعی و خدمات رفاهی همچون مسکن و اشتغال) مورد بررسی قرار گیرد.

جایگاه رفیع ایثارگران در کشور و تغییر دامنه و نوع خدمات مورد نیاز و تقاضای آن‌ها به تناسب تغییرات نسلی و سنی، بازبینی و اصلاح ساختارهای قانونی و حقوقی حمایت از این قشر را امری ضروری ساخته است. در این راستا، و در حالی که بیش از ۱۰ سال از تصویب قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران، به عنوان مهم‌ترین سند اجرایی خدمات رسانی به ایثارگران در کشور، می‌گذرد، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی تلاش نموده است تا در قالب یک پروژه جامع مطالعاتی، به ارزیابی این قانون و آسیب شناسی سازوکارهای ارائه خدمات حمایت اجتماعی به ایثارگران در این قانون بپردازد. بر این اساس، با توجه به اینکه یکی از راهکارهای موجود جهت رسیدن به چارچوبی جامع و فراگیر در راستای نقد و بررسی کارشناسی سازوکار ارائه خدمات حمایتی به ایثارگران عزیز در قوانین بالادستی کشور، رجوع به تجارب سایر کشورها در این زمینه است. گزارش حاضر، به عنوان یک مطالعه تطبیقی تلاش نموده است تا به عنوان بخشی از پروژه مطالعاتی فوق، با

بیان / شرح مسئله

همه کشورهایی که به نوعی زمانی را درگیر جنگ بوده‌اند، برای اینکه بتوانند برای جانب‌اختگان و بازماندگان‌شان، برنامه‌ها و خدماتی در خور ارائه دهند، قوانین و ساختارهایی را در زمینه رسیدگی به کهنه‌سربازان و بازماندگان جنگ تعبیه می‌نمایند. این قوانین و ساختارهای حمایتی را در بسیاری از کشورها همچون ایالات متحده آمریکا، فرانسه، چین، ژاپن، الجزایر، هند، کره جنوبی و شمالی، لیبی، کویت، کوبا، شیلی، ویتنام، آلمان و برخی کشورهای دیگر می‌توان مورد بررسی قرار داد. یکی از راهکارهای موجود جهت رسیدن به چارچوبی جامع و فراگیر در راستای حمایت از جامعه ایثارگری کشور و اصلاح و به‌روزرسانی قوانین و ساختارهای موجود، رجوع به تجارب سایر کشورها و استفاده از مدل‌های تقنین و نهادی به کار گرفته شده در این کشورهاست. بر این اساس، گزارش حاضر به‌عنوان یک مطالعه تطبیقی تلاش نموده است تا به‌عنوان بخشی از پروژه مطالعاتی ارزیابی و نقد سازوکار ارائه خدمات حمایت اجتماعی به ایثارگران در قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران، با مرور تجارب برخی کشورهای منتخب در این زمینه، تا حد امکان، تصویر کاملی از نحوه خدمات رسانی به بازماندگان جنگی در سطح دنیا ارائه دهد.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

بررسی‌های صورت پذیرفته در این گزارش نشان داد که (۱) در ایالات متحده آمریکا: بیش از ۶۰ واحد مشغول خدمات رسانی به کهنه‌سربازان و بازماندگان جنگی هستند که عمدتاً زیرمجموعه اداره امور کهنه‌سربازان آمریکا هستند. سرشماری سال ۲۰۲۲ در این کشور نشان می‌دهد که ۱۶,۲ میلیون نفر از جمعیت ایالات متحده را کهنه‌سربازان تشکیل می‌دهند. خدمات رسانی به این گروه جمعیتی گسترده عموماً در پنج حوزه «تسهیلات اشتغال»، «حمایت‌های معیشتی و پرداخت مستمری»، «خدمات و تسهیلات مسکن»، «خدمات آموزشی و فرهنگی» و «خدمات بیمه، بهداشت و درمان» تعریف شده است. برآیند هزینه‌های دولت برای تأمین این مجموعه خدمات سبب شده که هزینه‌های اختصاص یافته برای تأمین اجتماعی کهنه‌سربازان از سال ۱۹۸۰ تا ۲۰۲۲ حدود چهار برابر افزایش یابد. مهم‌ترین ویژگی برنامه‌های وزارت امور کهنه‌سربازان ایالات متحده، جامعیت و دقت خدمات رسانی آن‌هاست، به‌طوری که جزئی‌ترین و اساسی‌ترین

نیازهای کهنه‌سربازان پیش‌بینی شده و بر طبق شرایط خاص آنان در دسترس قرار می‌گیرد؛ (۲) در فرانسه: خدمات رسانی به این کهنه‌سربازان جنگی و خانواده‌های آنان تا حدودی بر دو دولت قرار دارد و «اداره ملی کهنه‌سربازان و قربانیان جنگی» که ذیل وزارت نیروهای مسلح فرانسه قرار گرفته است، متولی اصلی ارائه خدمات به کهنه‌سربازان است و مجموعه‌ای از خدمات معیشتی، رفاهی، آموزشی و فرهنگی را ارائه می‌دهد. در کنار دولت، سازمان‌های غیردولتی و نهادهای جامعه مدنی نیز نقش قابل ملاحظه‌ای در این رابطه ایفا می‌کنند. نکته حائز اهمیت این است که اکثر این سازمان‌ها توسط خود کهنه‌سربازان و بازماندگان جنگی ایجاد شده است که این امر خود می‌تواند نکته خوبی برای الگوبرداری در سایر کشورها باشد. در واقع به جای اینکه دولت تصدی‌گری تمام مسائل بازماندگان جنگ را به عهده بگیرد، سازمان‌های مدنی که نمایندگان واقعی جامعه کهنه‌سربازان هستند، می‌توانند نقش فعالی در حل مسائل و معضلات این قشر ایفا نمایند؛ (۳) در الجزایر: وزارت «مجاهدین و صاحبان حقوق» الجزایر مسئول اصلی خدمات رسانی به کهنه‌سربازان و خانواده‌های آنان در این کشور است و سازوکار حمایت اجتماعی از این قشر در این وزارتخانه شامل مجموعه‌ای از خدمات اجتماعی از جمله خدمات معیشتی، بازنشستگی، بیمه، درمان و امور آموزشی و فرهنگی را شامل می‌شود. بیشتر خدمات رسانی به کهنه‌سربازان و خانواده‌های آنان در این کشور بر دوش دولت قرار دارد و سازمان‌های غیردولتی، با توجه به محدودیت‌هایی که دولت الجزایر برای فعالیت نهادهای مدنی ایجاد می‌کند، چندان در این عرصه فعال نیستند.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

بررسی‌های این گزارش نشان می‌دهد که بین میزان توسعه یافتگی اقتصادی و اجتماعی کشورها و میزان و کیفیت خدمات حمایت اجتماعی ارائه شده به کهنه‌سربازان جنگی و خانواده‌های آنان ارتباط مستقیم وجود دارد. از سوی دیگر در مدل‌های موفق ارائه خدمات اجتماعی به کهنه‌سربازان جنگی، هم دولت و هم نهادهای مدنی وظیفه ارائه خدمات به این اقشار را بر عهده می‌گیرند. بر این اساس این آموزه می‌تواند در نظام سیاست‌گذاری و تقنین ارائه خدمات حمایتی به اقشار ایثارگر در کشور ما، که در آن عمده ارائه خدمات توسط دولت انجام می‌گیرد، مورد توجه ویژه قرار گیرد.

۱. مقدمه

۱-۱. ترویج و تحکیم فرهنگ ایثار و شهادت در کشور و تکریم و حمایت از ایثارگران و خانواده‌های آنان و سهمی که در امنیت و اقتدار ملی و نظام اسلامی داشته و دارند، همواره در اولویت سیاست‌های حمایتی کشور بوده است. شناخت نیازهای واقعی و ارائه خدمات مؤثر به این گروه در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی، درمانی و معیشتی، از جمله سیاست‌هایی بوده است که غالباً در قوانین مربوط به ایثارگران سعی شده تا به آن‌ها توجه شود. در مقیاس جهانی نیز، یکی از مهم‌ترین وظایفی که دولت‌ها بعد از جنگ جهانی دوم و در قالب تأمین اجتماعی فراگیر شهروندان جامعه به عهده گرفتند، ارائه خدمات اجتماعی به افراد و خانواده‌های افرادی بود که در میدان‌های نبرد دفاع از میهن، ایثار و جان‌فشانی کرده‌اند. انباشت تجربه و دانش بشری، کشورهای درگیر جنگ را به این نتیجه رسانده است که برای حفظ روحیه شهروندان در زمینه دفاع از میهن و تکریم افرادی که در جنگ شرکت نموده‌اند، باید خدماتی را به ایثارگران ارائه دهند. چنانچه این کشورها به مسائل و مشکلات ایثارگران و خانواده‌هایشان رسیدگی نکنند، در صورت بروز جنگ در آینده، از کمک‌های مردمی محروم خواهند ماند، زیرا مردم انگیزه‌ای برای دفاع از میهن خود نخواهند داشت. در همین راستا، کشورهای مختلف در دنیا به‌ویژه آن‌هایی که تجربه جنگ را داشته‌اند، چارچوب‌های حقوقی و قانونی لازم جهت حمایت از حقوق بازماندگان جنگی را ایجاد کرده و سازمان‌های مشخصی ارائه خدمات به این اقشار را نیز به عهده دارند. در ایران نیز در راستای حمایت و قدردانی از خانواده جانبازان و آسیب‌دیدگان انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی تا به امروز قوانین و مقررات متعددی به تصویب رسیده و سازمان یکپارچه‌ای چون بنیاد شهید و امور ایثارگران وظیفه اجرا و پیگیری این قوانین را بر عهده گرفته است.

۱-۲. با این وجود، جایگاه رفیع این قشر در کشور از یک سوء و تغییر دامنه و نوع خدمات مورد نیاز و تقاضای آن‌ها به تناسب تغییرات نسلی و سنی در این قشر، بازبینی و اصلاح ساختارهای قانونی و حقوقی حمایت از این قشر را امری گریزناپذیر و بعضاً مناقشه‌برانگیز ساخته است. در این راستا، یکی از راهکارهای موجود جهت رسیدن به چارچوبی جامع و فراگیر در راستای حمایت از جامعه ایثارگری کشور، رجوع به تجارب سایر کشورها در این زمینه است. اگرچه مختصات زمانی و مکانی هر جامعه با جوامع دیگر متفاوت است و اصولاً نمی‌توان به راحتی از الگوهای دیگر پیروی کرد، اما می‌توان تجربیات دیگران را در جوامع و شرایط دیگر ارزیابی و بررسی کرد و با توجه به شرایط خاص محیط خود از آن‌ها بهره‌برداری کرد. در این راستا، و در حالی که بیش از ۱۰ سال از تصویب قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران، به‌عنوان مهم‌ترین سند اجرایی خدمات رسانی به ایثارگران در کشور، می‌گذرد، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی تلاش نموده است تا در قالب یک پروژه جامع مطالعاتی، به ارزیابی این قانون و آسیب‌شناسی سازوکارهای ارائه خدمات حمایت اجتماعی به ایثارگران در این قانون بپردازد. بر این اساس، با توجه به اینکه یکی از راهکارهای موجود جهت رسیدن به چارچوبی جامع و فراگیر در راستای نقد و بررسی کارشناسی سازوکار ارائه خدمات حمایتی به ایثارگران عزیز در قوانین بالادستی کشور، رجوع به تجارب سایر کشورها در این زمینه است، گزارش حاضر، به‌عنوان یک مطالعه تطبیقی تلاش نموده است تا به‌عنوان بخشی از پروژه مطالعاتی فوق، با مرور تجارب برخی کشورهای منتخب در این زمینه، تا حد امکان، تصویر کاملی از نحوه خدمات رسانی به بازماندگان جنگی در سطح دنیا ارائه دهد.

۱-۳. در این راستا، در گزارش حاضر تجارب سه کشور ایالات متحده، فرانسه و الجزایر، به نمایندگی از سه قاره مختلف، مورد بررسی قرار گرفته است. به‌منظور بررسی مختصات حقوقی و نهادی حمایت از بازماندگان جنگی و خانواده‌های آنان، نخست نهاد یا نهادهای دولتی متولی خدمات رسانی به کهنه‌سربازان جنگی (Veteran) و خانواده‌های آنان در هر کشور شناسایی و معرفی شده و در ادامه تلاش شده است تا با مراجعه به سایت رسمی نهاد متولی و با استناد قرارداد سایر اسناد و داده‌های موجود، تصویری از وضعیت خدمات رسانی به این افراد در هر کشور ارائه شود. در بررسی مختصات خدمات رسانی به کهنه‌سربازان در هر کشور، در حد امکان تلاش شده تا دامنه فراگیر خدمات ارائه شده به این افراد در چهار حوزه اصلی (خدمات معیشتی و مالی، خدمات درمانی و بیمه‌ای، خدمات فرهنگی و اجتماعی و خدمات رفاهی همچون مسکن و اشتغال) مورد بررسی قرار گیرد. شایان ذکر است که «کهنه‌سرباز» در معنای کلی خود به کسی اطلاق می‌شود که در یک حوزه خاص آموزش دیده است و در مفهوم تخصصی‌تر خود اشاره به افرادی دارد که در نیروهای مسلح خدمت کرده‌اند. کهنه‌سرباز اغلب به سربازان بازنشسته گفته می‌شود. با این همه، هر کدام از اعضای نیروهای مسلح که جنگ دیده هستند و یا اینکه برای مدت طولانی خدمت کرده‌اند، را می‌توان به‌عنوان یک کهنه‌سرباز توصیف کرد. در این گزارش در بیشتر موارد برای پرهیز از به کارگیری واژه «ایثارگر» که دارای بار ارزشی است از واژه «کهنه‌سرباز» استفاده شده است.

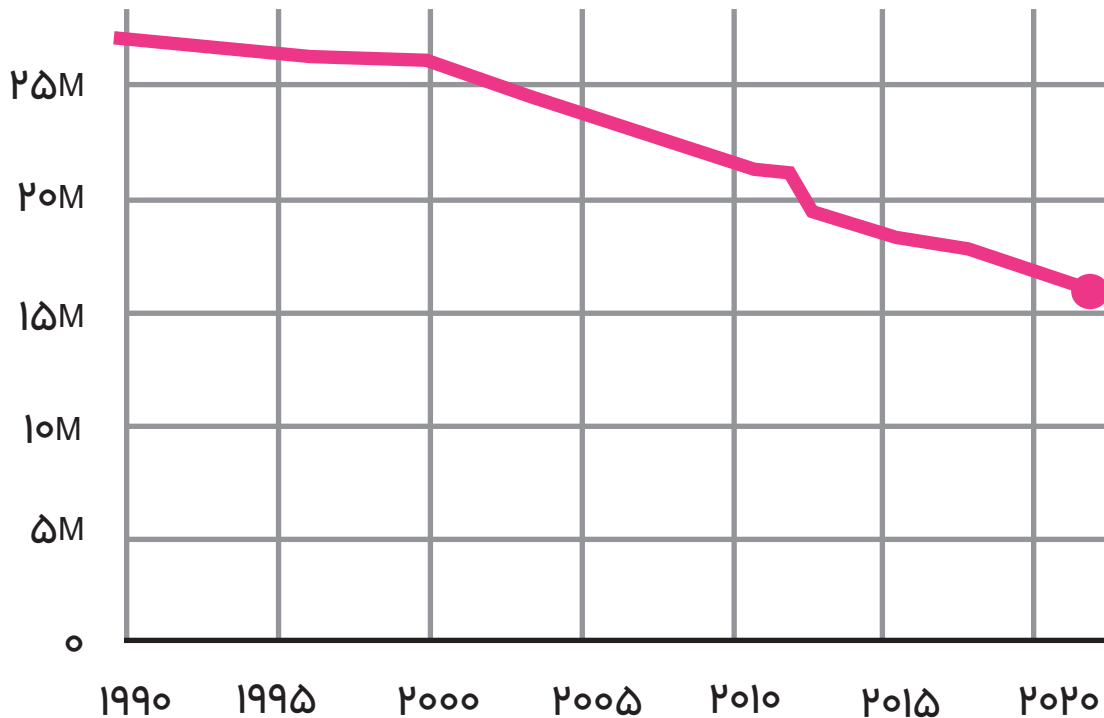
۲. ایالات متحده آمریکا

با مسئله جنگ متمایز کرده، وقوع بخش عمده‌ای از عملیات جنگی آمریکا در خارج از خاک این کشور و در قالب دفاع از منافع آمریکا است.^۲ فارغ از منطق استعمار طلبانه بسیاری از جنگ‌هایی که ایالات متحده در سالیان اخیر در جهان شکل داده است، سیاست‌های حمایتی این کشور از نیروهای نظامی خود می‌تواند واجد آموزه‌هایی برای هر کشور دیگری باشد که به‌نوعی تجربه حوادث نظامی را داشته است. در نمودار (۱) آمار تعداد کهنه‌سربازان آمریکایی از سال ۱۹۹۰ تا سال ۲۰۲۲ ارائه شده است. مطابق این آمار جمعیت کهنه‌سربازان آمریکایی در طی این سال‌ها از حدود ۲۷ میلیون نفر در سال ۱۹۹۰ به حدود ۱۶,۲ میلیون نفر در سال ۲۰۲۲ کاهش یافته است.

در طول تاریخ ایالات متحده آمریکا همواره پیوندی ناگسستنی بین جنگ، حکومت و اقتصاد وجود داشته است. این کشور تاکنون علاوه بر مداخلات نظامی در مناطق مختلف جهان، درگیر حدود ۴۰ جنگ کوچک و بزرگ بوده که اولین آن جنگ استقلال یا انقلاب آمریکا و آخرین آن جنگ عراق بوده است.^۱ در واقع نظامی‌گری بخش جدایی‌ناپذیر اقتصاد سیاسی آمریکا است و این کشور در راستای پیشبرد سیاست‌های استعماری خود به‌ویژه در سطح بین‌المللی نقش زیادی برای قوا و توان نظامی خود قائل شده است. تجربه شش جنگ اصلی (جنگ جهانی اول، جنگ جهانی دوم، جنگ کره، جنگ ویتنام، جنگ خلیج، جنگ افغانستان و جنگ عراق) در طول قرن بیستم خود گویای این واقعیت است [۲]. آنچه که این کشور را با سایر کشورهای درگیر

نمودار ۱. جمعیت کهنه‌سربازان آمریکایی در حدفاصل سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۲ [۱۸]

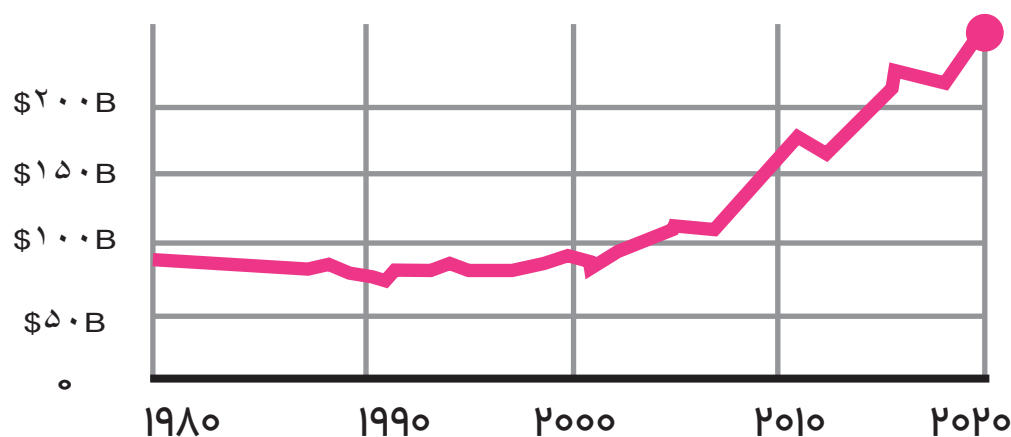
۱. جنگ استقلال آمریکا بین سال‌های ۱۷۷۵ الی ۱۷۸۳ به وقوع پیوست و در نهایت با ۲۵ هزار کشته به پایان رسید. از کشته‌شدگان جنگ عراق نیز آمار دقیقی در دست نیست، اما برخی از منابع آن را حدود ۵ هزار کشته برآورد کرده‌اند. در مجموع تعداد کشته‌شدگان جنگ‌هایی که آمریکا طی حدود ۲۵۰ سال درگیر آنها بوده، بیش از یک میلیون و ۴۰۰ هزار نفر برآورد شده است [۳].

۲. در این خصوص می‌توان به جنگ‌های مکزیک (۱۸۴۸)، جنگ داخلی (۱۸۶۶)، جنگ‌های هندوستان (۱۸۶۹ تا ۱۸۹۸)، جنگ اسپانیا (۱۸۹۸)، شورش فیلیپین (۱۸۹۹)، شورش بوکسر (۱۹۰۰)، بحران کوبا (۱۹۰۹)، اردو کشی تنبیهی به مکزیک (۱۹۱۶)، اردو کشی وراکروز (۱۹۱۴)، جنگ جهانی اول (۱۹۱۷-۱۹۲۱)، جنگ جهانی دوم و کره (۱۹۵۰-۱۹۴۰)، جنگ ویتنام و درگیری‌های دیگر (۱۹۷۶-۱۹۵۵)، بحران ایران و لبنان (۱۹۹۰-۱۹۷۹)، تهاجم گرانادا، تهاجم پاناما، بحران خلیج فارس و تهاجم سال‌های اخیر این کشور به افغانستان و عراق اشاره داشت.

میلیارد دلار است^۲. این رقم از سال ۱۹۸۰ تاکنون حدود ۴ برابر افزایش یافته است. در نمودار (۲) و (۳) میزان بودجه اداره امور کهنه‌سربازان آمریکایی و نسبت هزینه کرد این وزارتخانه به کل مخارج دولت آمریکا نمایش داده شده است. همان‌طور که نمودار (۳) نشان می‌دهد در حدود چهار دهه اخیر به‌طور میانگین بین ۲ تا ۳ درصد از کل بودجه دولت آمریکا صرف امور کهنه‌سربازان و خانواده‌های آنان شده است.

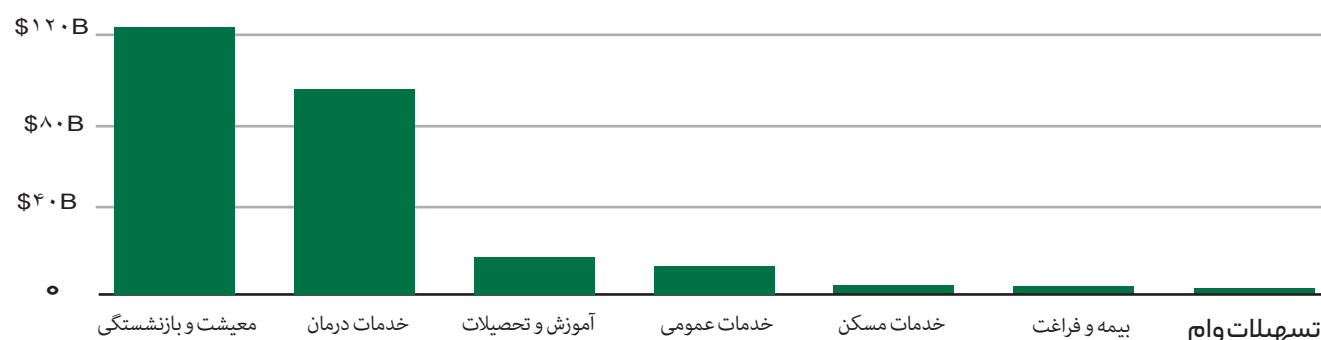
با توجه به نقش و وزن بخش نظامی در سیاست‌های آمریکا و ضرورت حفظ و گسترش آن، این کشور اقدامات مختلفی جهت حمایت از بخش‌های مختلف نظامی صورت داده است. از جمله این اقدامات تصویب قوانین خدمت‌رسانی به کهنه‌سربازان و تأسیس اداره امور کهنه‌سربازان آمریکا^۱ بوده است. اداره امور کهنه‌سربازان، اداره‌ای در سطح یک وزارتخانه در آمریکا است که در مارس ۱۹۸۸ تأسیس شده^۲ و تا پایان سال ۲۰۲۰ حدود ۲۸۰ هزار کارمند در سطح این کشور داشته است و بودجه سالانه آن حدود ۲۵۰

نمودار ۲. میزان بودجه اداره امور کهنه‌سربازان آمریکایی در حواصل سال‌های ۱۹۸۰ تا ۲۰۲۲ (اعداد به میلیارد دلار)

source: USAFacts Custom Analysis, 2022

نمودار ۳. نسبت هزینه کرد اداره امور کهنه‌سربازان آمریکا به کل مخارج دولت آمریکا در حواصل سال‌های ۱۹۸۰ تا ۲۰۲۲ (۱۹٪)

1. United States Department of Veterans Affairs (DVA)

۲. در اکتبر ۱۹۸۵ رونالد ریگان، رئیس‌جمهور وقت آمریکا، قانون ایجاد اداره امور کهنه‌سربازان در سطح وزارت را امضا کرد، که از مارس ۱۹۸۸ اجرایی شد.

۳. در سال ۲۰۲۰ به‌طور سرانه دولت آمریکا برای هر کهنه‌سرباز این کشور حدود ۷۵۲ دلار هزینه پرداخت کرده است.

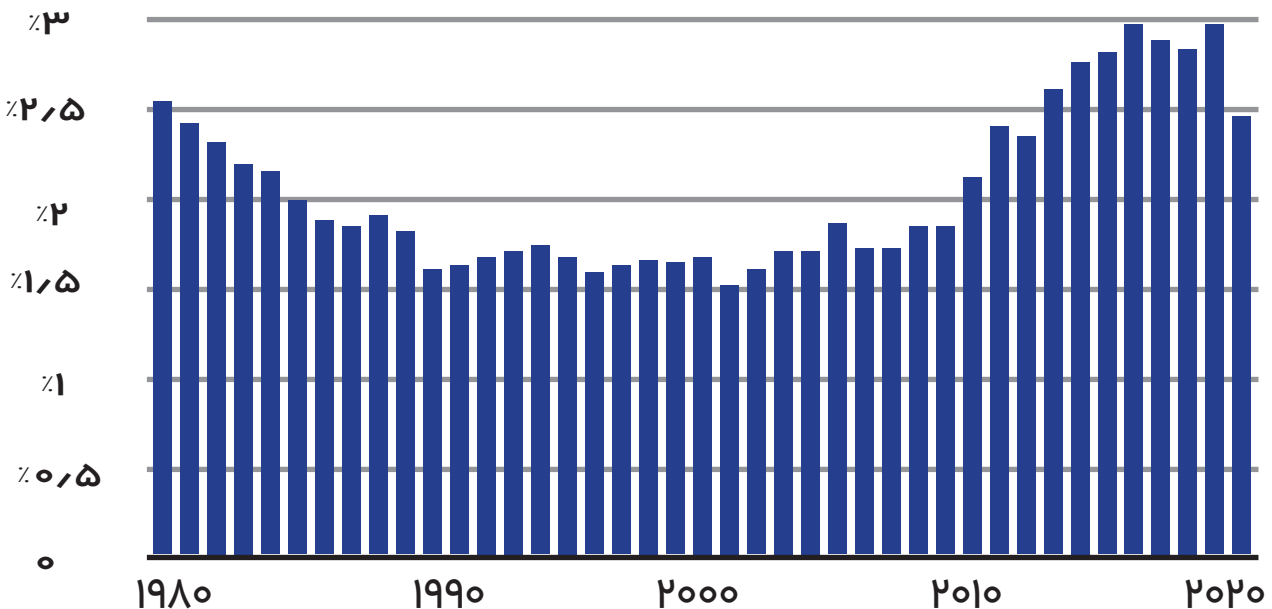
۴. اعداد به میلیارد دلار و میلیون دلار

۱-۲. خدمات اداره امور کهنه سربازان

این سازمان وظیفه دارد خدمات مختلفی در زمینه پزشکی، توانبخشی، آموزشی و رفاهی به کهنه سربازان ارائه نماید.^۴ افراد در صورتی شایستگی استفاده از مزایای این سازمان را خواهند داشت که از خدمت نظامی فعالانه ترخیص شده و تحت شرایط «عدم کفایت» اخراج نشده باشند. البته کهنه سربازان زندانی و عفو مشروطی ها نیز واجد دریافت بعضی از این مزایا می باشند. این سازمان، کهنه سربازان را به هشت گروه اولویت دار و چندین زیرگروه تقسیم می کند که براساس مؤلفه هایی از قبیل «ناتوانی های مربوط به جنگ»، «درآمد و دارایی فرد» و «برخورداری شهرها و مناطق» دسته بندی می شود. [۴]. در نمودار ۴ میزان بودجه اختصاص یافته به خدمات اجتماعی مختلف توسط وزارت امور کهنه سربازان آمریکا به نمایش درآمده است. همان طور که نشان داده شده است بخش «معیشت و بازنشستگی» با اختصاص حدود ۱۲۰ میلیارد دلار بیشترین سهم (حدود ۶۰٪) را از بودجه این وزارتخانه به خود اختصاص داده است.

این اداره عضوی از هیئت دولت فدرال ایالات متحده آمریکاست و مسئول مدیریت خدمات مزایای خاص، بهداشتی و درمانی، یادواره ها و قبرستان های مربوط به بازنشستگان، معلولین جنگی و کشته های افراد نظامی این کشور است. دبیر این اداره عضوی از هیئت دولت این کشور است. تا به حال تمامی دبیران منتصب در این اداره از افراد دارای پیشینه نظامی بوده اند.^۱ این اداره در مجموع چهار هدف استراتژیک را دنبال می نماید که عبارتند از: **۱** بازگرداندن توانایی های کهنه سربازانی که دچار ناتوانی و معلولیت شده اند به بالاترین حد ممکن و بهبود کیفیت زندگی آنان و خانواده هایشان؛ **۲** تضمین یک گذار آرام از خدمت نظامی فعال به زندگی مدنی برای کهنه سربازان؛ **۳** تکریم و خدمت رسانی به کهنه سربازان در زندگی و پاسداشت آنان به هنگام مرگ به خاطر فداکاری های آنان از جانب ملت و **۴** ارائه خدمات رفاهی و بهداشت و سلامت. در ادامه به بررسی خدماتی که توسط این اداره ارائه می شود می پردازیم.^۲

نمودار ۴. میزان بودجه اختصاص یافته به خدمات مختلف در وزارت امور کهنه سربازان آمریکا (اعداد به میلیارد دلار و میلیون دلار) [۱۹]

۱. هر چند به صورت نظری و عرفی این امر الزامی نیست، اما عملاً این گونه است.

۲. گفتنی است که عمده داده های این بخش از تارنمای الکترونیکی وزارت امور کهنه سربازان ایالات متحده آمریکا (www.va.gov) اخذ و جمع آوری شده است.

3. DVA

۴. این تسهیلات از ایالتی به ایالت دیگر آمریکا کمی فرق می کند، آنچنان که از این نظر ایالات فلوریدا، تگزاس و تنسی بیشترین خدمات و ایالت میسوری کمترین خدمات را ارائه می دهد.

۲-۲. سیاست‌های اشتغال کهنه‌سربازان

وزارت امور کهنه‌سربازان در راستای افزایش اشتغال در میان مجروحان جنگی، به‌طور خلاصه برنامه‌های خود را به این صورت سازماندهی کرده است: ۱. ارائه مشاوره جهت اشتغال مناسب و پرداخت غرامت در صورت عدم استخدام؛ ۲. مساعدت برای کاریابی با روش‌هایی همچون پرداخت حق آموزش شغلی به اعضای تحت پوشش و آموزش کار گروهی برای افراد معلول جنگی؛ ۳. حقوق اشتغال مجدد: شخصی که یک شغل خاص و غیرنظامی پیش از رزمندگی داشته، می‌تواند بعد از ترخیص به شغل خود بازگردد، هر چند این امر شرایطی دارد و در صورت داشتن شرایط، مستحق دریافت بعضی از مزایا همانند: مستمری، افزایش دستمزد، و ترفیع بر مبنای ارشدیت خواهد بود. البته قانون منع از تبعیض در کاریابی، از ترفیع یا دیگر مزایای استخدام بر مبنای خدمت نظامی ممانعت کرده و این‌گونه تبعیض‌ها غیرقانونی محسوب می‌شود و ۴. شغل‌های فدرال برای کهنه‌سربازان: کسانی که معلول شده‌اند و یا افرادی که در منطقه دشمن خدمت کرده‌اند، برای شغل‌های دولتی فدرال، که البته با استفاده از امتحانات رقابتی آزاد نیرو می‌گیرند، از اولویت برخوردارند. اولویت‌ها همچنین شامل برخی از همسران کهنه‌سربازان (در صورت عدم ازدواج مجدد) و مادران پرسنل نظامی‌ای که کشته شده‌اند، و همسران و مادران کهنه‌سربازانی که دچار معلولیت مرتبط با خدمت و از کار افتاده شده‌اند، نیز می‌شود. بر این اساس، کهنه‌سربازان می‌توانند بسیاری از امتیازات به‌کار رفته برای شغل‌های فدرال را به‌دست آورند، اما موقعیت آنها تضمین نمی‌شود.

۲-۳. حمایت‌های مالی مستقیم

حمایت‌های مالی مستقیم این وزارتخانه از کهنه‌سربازان جنگی در سه شکل صورت می‌پذیرد: الف) پرداخت مستمری، ب). اعطای کمک‌هزینه‌های اضافی و ج) مستمری و پاداش پس از فوت. «پرداخت مستمری» مشمول چهار گروه می‌شود: ۱. کهنه‌سربازان با درآمد کم که از معلولیت‌های ناشی از خدمت نظامی رنج می‌برند؛ ۲. کهنه‌سربازان با ۶۵ سال و بیشتر؛ ۳.

کهنه‌سربازانی که ۹۰ روز یا بیشتر رزمنده فعال بوده باشند و ۴. زنانی که شوهران‌شان را در جنگ از دست داده‌اند. «اعطای کمک‌هزینه‌های اضافی» به کهنه‌سربازانی اعطا می‌شود که به‌دلیل شرایط ناشی از دوره خدمت، یکی یا هر دو دست یا پایشان را از دست داده باشند و یا برای همیشه امکان استفاده از آنها را نداشته باشند، و یا دچار اختلالات بینایی همیشگی تا درجه مشخصی در هر دو چشم باشند. کهنه‌سربازانی که مستحق جبران خسارت برای خشکی مفصل یک یا هر دو زانوی خود و یک یا هر دو قسمت کفل خود باشند، نیز از مساعدت مالی برای تجهیز انطباقی یک اتومبیل برخوردار می‌شوند. همچنین هر کهنه‌سربازی که مستحق دریافت جبران خسارت برای معلولیت‌های ناشی از دوران خدمت باشد به‌طوری که از اعضای مصنوعی یا تجهیزات ارتوپدی استفاده کند؛ کمک‌هزینه سالانه پوشاک به او تعلق می‌گیرد. کهنه‌سربازانی که دچار معلولیت ۳۰ درصد به بالا باشند، مستحق دریافت کمک‌هزینه اضافی برای وابستگی‌شان هستند. مقدار آن به تعداد وابستگی و میزان معلولیت بستگی دارد. همچنین کهنه‌سربازی که بر حسب تشخیص سازمان، نیازمند کمک‌های معمولی و مراقبتی شخص دیگری باشد، و نیز کهنه‌سربازی که به‌طور دائمی خانه‌نشین شده باشد، مستحق دریافت جبران خسارت معلولیت و مزایای مستمری بیشتری است. همچنین کهنه‌سربازانی که میزان معلولیت آنها ۳۰ درصد به بالاست، مستحق دریافت کمک‌هزینه خاص برای همسر یا شخص دیگری است که از او مراقبت کرده و به او کمک می‌کند.

«مستمری و پاداش پس از فوت» نیز بر مبنای نیاز همسران بازمانده و فرزندان از دواج نکرده کهنه‌سربازانی است که در خدمت جان خود را از دست داده‌اند، همسران نباید از دواج کرده باشند، و فرزندان باید کمتر از ۱۸ سال داشته باشند، و یا در صورت تحصیل، کمتر از ۲۳ سال داشته باشند. این مستمری صرفاً برای کسانی قابل پرداخت است که درآمد کافی برای نگهداری از خود ندارند. علاوه بر این، سرویس‌های نظامی یک گرامت مرگ ۱۲ هزار دلاری را برای خویشاوند درجه اول اعضای سرویس عرضه می‌کنند. والدین، برادران یا خواهران، اگر به‌عنوان خویشاوند بعدی شناخته

۱. در این راستا، مجروحانی که غرامت ناتوانی ۱۰۰ درصد به‌علت عدم استخدام به آنها اعطا شده، می‌توانند درخواست ارزیابی مجدد کنند و در صورتی که واجد شرایط شناخته شوند، در یک برنامه آموزش شغلی شرکت کرده و می‌توانند برای گرفتن کار کمک بگیرند. مجروحانی که تحت تأمین این برنامه مخصوص استخدام می‌شوند تا زمانی که به‌طور مداوم بتوانند تا حداقل ۱۲ ماه کار کنند، غرامت ناتوانی ۱۰۰ درصد را دریافت خواهند کرد.

۲. یکی از این روش‌ها، کمک به معلولین از کار افتاده از طریق دادن اعانه است، تا زمانی که بتوانند شغل مناسب خود را پیدا کرده و حفظ کنند. کار مناسب برای معلولین باید با فیزیولوژی، احساسات، توانایی مهارت‌ها و علاقه معلول تناسب داشته باشد.

شوند، می توانند این غرامت را دریافت کنند.

۲-۴. خدمات مسکن

خدمات حمایتی مسکن وزارتخانه در سه شکل به جامعه کهنه سربازان آمریکایی اعطا می شود: الف) ارائه خانه های خاص متناسب سازی شده، ب) تضمین وام خانه و ج) برنامه توسعه شهر و مسکن. در این راستا، کهنه سربازان ویژه ای که دچار معلولیت ناشی از دوران خدمت هستند، می توانند از کمک بلاعوض اداره برای ساختن خانه خاص متناسب سازی شده جدید استفاده کنند. بدین منظور این افراد می توانند از کمک بلاعوض ۱۰ هزار دلاری تا ۵۰ هزار دلاری و یا کمک های مالی تکمیلی بهره مند شوند. ضمانت های وام خانه نیز مشمول کهنه سربازان، ذخیره ها و همسران بازمانده از دواج نکرده، جهت خرید و پیش خرید خانه، آپارتمان، ساختن خانه، تعمیر، تغییر یا بهبود خانه، کار گذاشتن سیستم خنک کننده و سیستم گرمادهنده خورشیدی و... می شود. در برنامه «توسعه شهر و مسکن»، کمک هزینه های بی خانمانی به سازمان های غیرانتفاعی، حکومت های محلی و ایالتی ارائه می شود تا مسکن و خدمات خود را به بی خانمانانی که شامل کهنه سربازان نیز می شود، عرضه کنند. این برنامه ها طیفی از خدمات را عرضه می کند که شامل این موارد است: **۱** کمک رسانی فوری به کهنه سربازانی که در خیابان ها و پناهگاه ها زندگی می کنند و در غیر این حالت تقاضای کمک نمی کنند؛ **۲** ارزیابی و معاینه بالینی و کلینیکی برای کهنه سربازانی که به مراقبت پزشکی برای ناهنجاری های بدنی و روانی، از جمله اعتیاد به مواد مخدر نیاز دارند؛ **۳** انتقال به پناهگاه های بلندمدت، مدیریت موردی و توان بخشی و **۴** حمایت از اسکان دائمی کهنه سربازان. [۸]

۲-۵. خدمات درمانی و بیمه ای

در حوزه خدمات بهداشتی، درمانی و بیمه ای امتیازات ذیل برای کهنه سربازان آمریکایی در نظر گرفته شده است:

۱-۵-۲. اولویت در ملاقات های پزشکی: کهنه سربازانی که دارای معلولیت بالای ۵۰ درصد هستند، در زمان بندی ملاقات های پزشکی بیمارستانی یا معالجات سرپایی از اولویت برخوردار هستند و خدمات بهداشتی برای کلیه کهنه سربازان رایگان است.

۲-۵-۲. سرویس مشاوره سازگاری مجدد: مشکلات سازگاری مجدد می تواند شامل اختلالات فشار روانی آسیب زا یا هر مشکل دیگر باشد که بر عملکرد فرد در خانواده، محل کار، مدرسه،

یا حوزه های دیگر زندگی روزمره تأثیر می گذارد. این مشاوره در ۲۰۶ مرکز، که در ۵۰ ایالت قرار گرفته اند، برای سازگاری مجدد کهنه سربازان جنگی با زندگی مدنی طراحی شده است. [۷] کارمندان مرکز، مشاوره های فردی، گروهی و خانوادگی ارائه می دهند. علاوه بر این، مشاوره های داغدیدگی توسط این مراکز برای خانواده های پرسنل نظامی کشته شده در جنگ فراهم می شود.

۳-۵-۲. خدمات کمک حسی و اعضای مصنوعی: کهنه سربازانی که در سیستم مراقبت بهداشتی وزارتخانه ثبت نام کرده باشند می توانند از دستگاه ها و تجهیزات مورد نیاز برای اعضای مصنوعی خود به شکل رایگان استفاده کنند.

۴-۵-۲. خدمات دندان پزشکی: شامل آزمایش ها و زنجیره کاملی از تشخیص، عمل جراحی، و روش های پیشگیری کننده و ترمیم است که به صورت رایگان در اختیار افراد مشمول قرار می گیرد.

۵-۵-۲. مراقبت بهداشتی برای بازماندگان و وابستگان: کلیه مراقبت های بهداشتی برای بازماندگان افراد کشته شده در جنگ و وابستگان کهنه سربازان رایگان بوده و شامل افراد ذیل می شود: ۱. همسر و فرزند کهنه سربازی که به طور دائمی دچار معلولیت ناشی از خدمت شده باشد؛ ۲. همسر و فرزند کهنه سربازی که بر حسب تشخیص سازمان در نتیجه معلولیت ناشی از دوران خدمت فوت کرده باشد؛ ۳. همسر و فرزند بازمانده یکی از اعضای نظامی که حین خدمت فوت کرده و این مرگ ناشی از سوء رفتار نبوده باشد؛ ۴. همسر بازمانده ای که کمتر از ۵۵ سال باشد و از دواج مجدد کند، شایستگی اش را از دست می دهد، اما اگر از دواج مجدد در نتیجه مرگ و یا طلاق خاتمه یابد، دوباره واجد شرایط می شود. از سوی دیگر برخی از خدماتی که توسط این وزارتخانه به افراد مشمول پرداخت می شود، مستلزم پرداخت کمک هزینه از جانب فرد دریافت کننده خدمات است؛ این خدمات عبارتند از: **۱** مراقبت بیمارستانی: کهنه سربازانی که درصد معلولیت ندارند، و درآمدی بیشتر از سطح معیار مشخص شده دارند، باید کمک هزینه های مراقبت را بازپرداخت کنند. اگر آنها با بازپرداخت ها موافقت نکنند، شرایط مورد نیاز برای مراقبت های امور کهنه سربازان^۲ را نخواهند داشت؛ **۲** مراقبت طولانی مدت: با استثنای خاصی، کهنه سرباز باید برای بازپرداخت کمک هزینه های مراقبت طولانی مدت موافقت کند. **۳** دارو:

1. Readjustment Counseling Service
2. Veterans Affairs

یکی از تعطیلات رسمی فدرال به‌عنوان «روز یادبود» (Memorial Day) برای تکریم مدافعین این کشور در نظر گرفته شده است. مراسمی در این روز به یاد کسانی که جان خود را در نیروی ارتش ایالات متحده آمریکا از دست داده‌اند، برگزار می‌شود.^۷

۳-۶-۲. مزایای خاص آموزشی و تحصیلی: این مزایا شامل دنبال کردن مدارج دیپلم تا لیسانس در کالج‌ها و دانشگاه‌های آمریکا به صورت رایگان است. از سوی دیگر حمایت‌هایی برای همسران و فرزندان بازماندگان جنگی نیز در نظر گرفته شده است، که از آن میان می‌توان به برگزاری دوره‌های ویژه آموزشی و توانمندسازی برای فرزندان بالای ۱۴ سال اشاره کرد که دچار ناتوانی ذهنی و فیزیکی بوده و این مسئله بر روی ادامه برنامه آموزشی آنها تأثیر منفی می‌گذارد. این آموزش می‌تواند شامل اصلاح صوت و بیان، آموزش مجدد زبان، آموزش شنیداری، خواندن و نوشتن خط بریل و برنامه‌های مشابه باشد.

۴-۶-۲. دریافت تسهیلات مسافرت: این تسهیلات شامل چند گروه خاص از کهنه‌سربازان می‌شود که عبارتند از: الف) کهنه‌سربازی که دچار معلولیت ۳۰ درصد یا بیشتر باشد؛ ب) کهنه‌سربازانی که برای درمان وضعیت‌های ناشی از خدمت مسافرت می‌کنند؛ ج) کهنه‌سربازانی که مستمراً از امور کهنه‌سربازان رادریافت می‌کنند و درآمدشان از حداکثر نرخ سالیانه این مستمراً تجاوز نمی‌کند و د) کهنه‌سربازانی که وضعیت پزشکی آنها نیازمند حالت‌های خاص نقل و انتقال است.

۵-۶-۲. خدمات اعطای تابعیت: به اتباع خارجی و غیرشهروندی که به‌عنوان نیروی فعال در نهادهای نظامی ایالات متحده خدمت کرده باشند، تابعیت اعطا می‌شود.

۶-۶-۲. مزایای خارج از کشور: همسران بازمانده، فرزندان، والدین، خواهران، برادران و سرپرستان افراد فوت شده‌ای که در قبرستان‌های نظامی آمریکا در خارج از کشور دفن شده‌اند

بیشتر کهنه‌سربازان هم‌اکنون برای تهیه دارو در هر ۳۰ روز ۷ دلار می‌پردازند؛^۴ مراقبت سرپایی: در حال حاضر برای معاینه مراقبت اولیه، میزان کمک‌هزینه ۱۵ دلار و برای بعضی مراقبت‌های تخصصی تر حدود ۵۰ دلار است [۴]. با این حال، خدمات مراقبت پیشگیرانه به هیچ‌گونه پرداختی نیاز ندارد و کهنه‌سربازان مجروح شیمیایی که واجد شرایط هستند می‌توانند در آزمایش‌های پزشکی جامع و رایگان VA ثبت نام کنند.

۶-۲. خدمات فرهنگی و اجتماعی

خدمات فرهنگی و اجتماعی ارائه شده در راستای تکریم و حمایت از کهنه‌سربازان جنگی و الگوهای ارزشی و هنجاری پاسداشت دفاع از میهن در آمریکا طیف وسیعی را دربرمی‌گیرد که در ادامه به برخی از آنان اشاره می‌کنیم:

۱-۶-۲. اعطای مدال نشان شرافت: یکی از انواع مستمراً اداره امور کهنه‌سربازان تنها به کسانی تعلق می‌گیرد که مدال نشان شرافت را دریافت کرده‌اند.

۲-۶-۲. برنامه‌های فرهنگی: در این راستا، شماری از مشهورترین بناهای یادبود جهان در آمریکا ساخته شده است. «دیوار ویتنام»^۱ با فهرست کشته‌شدگان جنگ ویتنام و «استخر بزرگ اکلاهاما سیتی» که به یاد کشته‌شدگان بمب‌گذاری اکلاهاما ساخته شده است^۲ و تصویر آسمان را در خود منعکس می‌کند، از جمله مشهورترین این بناها هستند. از سوی دیگر در صنعت سینما نیز تبلیغات بسیار گسترده و بودجه‌های کلانی در هالیوود برای تولید آثار سینمایی حماسی در نظر گرفته می‌شود؛ به طوری که طی چند روز از ماه می در گرمیداشت کشته‌شدگان و بازماندگان جنگ، فیلم‌های جنگی تاریخ سینمای آمریکا به نمایش درمی‌آید. از جمله این فیلم‌ها می‌توان به «نامه‌هایی از ایوجیما»^۳، «و اینک آخرالزمان»^۴، «نجات سرباز رایان»^۵ و «سقوط شاهین سیاه»^۶ اشاره کرد. از سوی دیگر، در تقویم این کشور نیز

۱. یادبود کهنه‌سربازان جنگ ویتنام (Vietnam Veterans Memorial) یادبودی ملی (۸۰۰۰ متر مربع) در واشینگتن، دی.سی. است. این بنا به افتخار سربازان، جان‌باختگان و جانبازان و مفقودان جنگ ویتنام ساخته شده که سه قسمت دارد: مجسمه یادبود سه سرباز، یادبود زنان سرباز و دیوار کهنه‌سربازان که مشهورترین بخش بنای یادبود و اثر معمار مشهور، مایالین است. این بنا در سال ۲۰۰۷، در لیست مورد علاقه‌ترین بناها در آمریکا، از سوی مؤسسه معماران آمریکا در جایگاه دهم قرار گرفت و به‌عنوان یک اثر ملی در فهرست ثبت ملی اماکن تاریخی به ثبت رسید.

۲. تا قبل از وقوع حادثه ۱۱ سپتامبر انفجار اکلاهاما سیتی بزرگ‌ترین حادثه تروریستی تاریخ ایالات متحده آمریکا به‌شمار می‌آمد و همچنین مرگبارترین حمله انجام شده به‌دست یک آمریکایی در خاک آمریکاست.

3. Letters From Iwo Jima
4. Apocalypse Now
5. Saving Private Ryan
6. Black Hawk Down

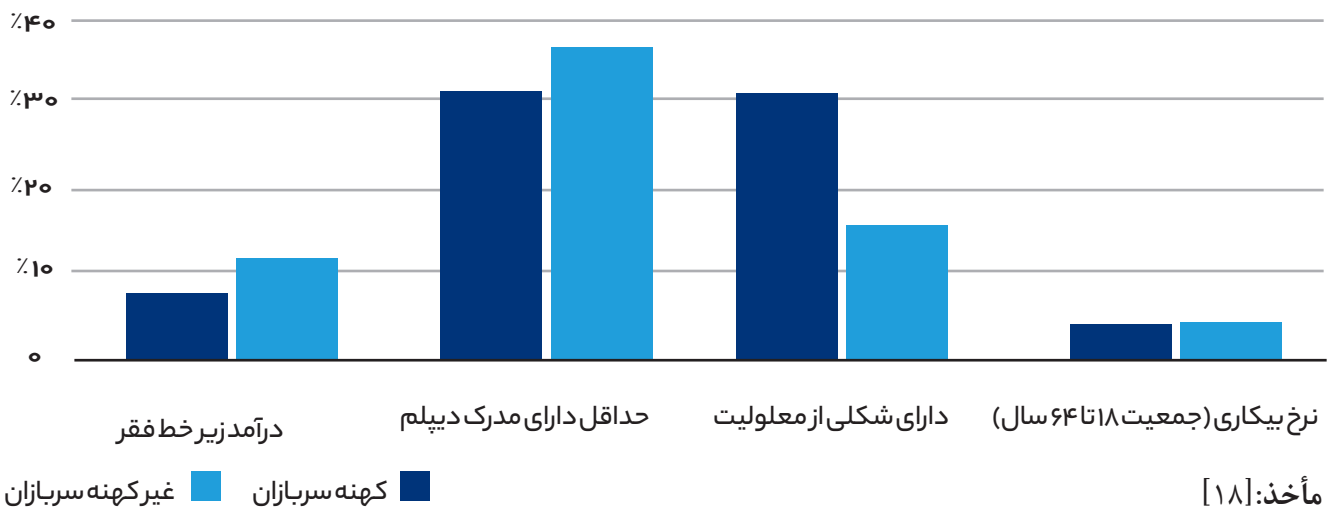
۷. در گذشته این روز تنها به یاد کسانی بود که جان خود را در جنگ‌های داخلی آمریکا از دست داده‌اند. طی این روز، داوطلبان ارتش مزار سربازان قربانی را به پرچم آمریکا مزین می‌کنند. در روز یادبود، پرچم‌های آمریکا در سراسر این کشور تا نیمه‌روز به حالت نیمه‌افراشته درمی‌آیند و بعد، برای باقی‌باقی روز، به حال عادی برمی‌گردند. این روز هم‌زمان با اولین روز آغاز تعطیلات تابستان است.

است تا حدی سبب بهبود وضعیت اشتغال در میان کهنه سربازان آمریکایی شود، با این وجود اما همچنان این قشر در جامعه آمریکا وضعیت تحصیلی و درآمدی ضعیف تری نسبت به شهروندان عادی این کشور دارند. در شکل ذیل برخی از این مولفه‌ها با شهروندان عادی آمریکایی مقایسه شده است.

و یا بنای یادبود دارند، پاسپورت‌های رایگان به آنها اعطا می‌شود. از سوی دیگر، مزایای مالی قابل ارائه از جانب امور کهنه سربازان که شامل جبران خسارت، مستمری، کمک تحصیلی و کمک هزینه‌های تدفین می‌شود، به‌طور کلی در خارج از کشور نیز قابل پرداخت است.

ارائه خدمات گسترده توسط وزارتخانه فوق، علیرغم اینکه توانسته

نمودار ۵. بررسی وضعیت برخی مؤلفه‌های اجتماعی میان کهنه سربازان و شهروندان عادی در آمریکا

۳. فرانسه

این وزارتخانه هستند. همچنین به نظامیان کادر نیز صرف نظر از معلولیت، چنانچه دارای ۱۵ سال خدمت باشند، مستمری بازنشستگی تعلق می‌گیرد. این وزارتخانه حدود ۶۴ هزار نفر را در مراکز درمانی، دفاتر خدمات رسانی، قبرستان‌های ملی و موزه‌های مخصوص جنگ در استخدام خود دارد و ده‌ها بیمارستان، دانشگاه، دانشکده پزشکی و سایر مؤسسات بهداشتی و درمانی از قبیل مراکز توان بخشی و ... وابسته به این وزارتخانه هستند. برنامه درازمدت این وزارتخانه حول محور این اهداف شکل گرفته است: **۱** ترویج روحیه ایثارگری؛ **۲** التیام جسمی و روانی آسیب دیدگان از جنگ و بازگرداندن توانایی‌های کهنه سربازانی که دچار معلولیت شده‌اند، به طوری که باعث بهبود کیفیت زندگی آنان و بستگان شان شود؛ **۳** فراهم کردن گذار آرام از خدمت

فرانسه به واسطه سیاست‌های استعماری خود در طول قرن بیستم، درگیر جنگ‌های متعددی شد و از سوی دیگر، جنگ جهانی اول خسارات و تلفات زیادی را به این کشور وارد کرد. در فرانسه، نهاد اصلی متولی خدمات رسانی به کهنه سربازان «اداره ملی کهنه سربازان و قربانیان جنگی»^۱ است. این اداره که در سال ۱۹۱۶ و در جریان جنگ جهانی اول تأسیس شده است، ذیل وزارت نیروهای مسلح فرانسه قرار گرفته و مسئول تأمین خدمات برای بازماندگان نظامی جنگ است. دولت فرانسه علاوه بر پرداخت مستمری به بازماندگان فرانسوی، خود را موظف به خدمات رسانی به کهنه سربازان غیرفرانسوی نیز می‌داند. همسران، فرزندان و فرزندخواندگان و والدین قربانیان جنگ، بازنشستگان جنگ، نظامیان، معلولین و قربانیان غیرنظامی جنگ، تحت پوشش

1. National Office for Veterans and Victims of War (French: Office National Des Anciens Combattants et Victimes)
2. Ministry of the Armed Forces

از سوی دیگر دولت فرانسه، ادارات دولتی و کارفرمایان بخش خصوصی را مکلف کرده است که کهنه‌سربازان واجد شرایط را در شرایط خاصی بدون رقابت انتصاب کنند، البته این امر بیشتر برای مشاغلی که نیاز به آموزش خاصی ندارد، اعمال می‌شود. در صورتی که شغل دولتی نیاز به تخصص‌های بالایی داشته باشد، همه افراد، از جمله ایثارگران باید در رقابت‌ها و آزمون‌های استخدامی شرکت کنند. یکی دیگر از تدابیری که دولت فرانسه برای ایجاد اشتغال کهنه‌سربازان اتخاذ کرده، اعطای وام (وام کشاورزی و وام‌های خوداشتغالی) به آنان است. همچنین فراهم کردن اطلاعات مفید درباره آموزش و مهارت‌های شغلی کهنه‌سربازان و معلولان جنگی و ارائه امتیازاتی به کارفرمایان بخش خصوصی که این کهنه‌سربازان را استخدام می‌کنند و تسهیل اشتغال کهنه‌سربازان و معلولان جنگی از طریق رسانه‌ها و سایر ابزارهای در دسترس و کمک به معلولین از کارافتاده از طریق دادن کمک هزینه و مستمری تا زمانی که بتوانند شغل مناسب خود را پیدا کنند، از دیگر خدمات این اداره در زمینه اشتغال کهنه‌سربازان است.

۲-۳. حمایت‌های مالی مستقیم

حمایت‌های مالی مستقیم در قالب پرداخت کمک هزینه و مستمری به کهنه‌سربازان و افراد تحت تکفل آنان توسط اداره ملی کهنه‌سربازان و قربانیان جنگی فرانسه صورت می‌پذیرد و شامل موارد ذیل می‌شود:

۱-۲-۳. کمک هزینه به بستگان و افراد تحت تکفل: کهنه‌سربازانی که دچار معلولیت ۳۰ درصد به بالا هستند، مستحق دریافت کمک هزینه‌های اضافی برای بستگان‌شان هستند، که مقدار آن بستگی به تعداد وابستگان و میزان معلولیت آنها دارد. در صورت مرگ پرسنل نظامی نیز، یک مبلغ درآمد تضمینی، که مشمول مالیات نیز است، به افراد تحت تکفل شخص متوفی اعطا می‌شود. برای مرگ در دوران بازنشستگی نیز کمکی بلاعوض به ارزش ۲۰۰۰۰ پوند به افراد داغ‌دیده پرداخت می‌شود که این مبلغ معاف از مالیات است.

۲-۲-۳. طرح غرامت نیروهای مسلح: برای اولین بار در این طرح برای پرسنل ضمن خدمت، غرامت در نظر گرفته می‌شود. غرامت صدماتی که ناشی از حوادث، تصادفات، اعمال جنگی و تروریسم باشند، نیز به پرسنل ضمن خدمت پرداخت می‌شود، که

نظامی فعال به زندگی مدنی؛^{۱۴} تکریم و خدمت‌رسانی به کهنه‌سربازان در زندگی و پاسداشت آنان به‌هنگام مرگ به دلیل فداکاری‌های آنان از جانب ملت. افراد در صورتی واجد استفاده از مزایای آژانس‌های امور کهنه‌سربازان خواهند بود که از خدمت نظامی فعالانه ترخیص شده و اداره‌های محلی شایستگی آنها را احراز کرده و تحت شرایط بی‌کفایتی و فساد از میادین نظامی اخراج نشده باشند. در ادامه به بررسی وضعیت خدمات‌رسانی به کهنه‌سربازان و خانواده‌های آنان در فرانسه می‌پردازیم.^۱

۱-۳. وضعیت اشتغال در میان کهنه‌سربازان فرانسوی

در حال حاضر حدود بیش از یک و نیم میلیون نفر کهنه‌سرباز فرانسوی در بخش‌های مختلف اداری، خدماتی، صنعتی و کشاورزی فرانسه مشغول به کار هستند. کهنه‌سربازانی که درجه معلولیت آنها بسیار شدید است و نمی‌توانند کار کنند، مشمول دریافت مستمری می‌شوند. اداره ملی کهنه‌سربازان و قربانیان جنگی فرانسه علاوه بر فراهم کردن اطلاعات برای دوره‌های خاص آموزش نیروی کار، خدمات زیادی را برای کهنه‌سربازان جویای کار فراهم می‌کند. از جمله این خدمات می‌توان به ارائه اطلاعات شغلی، فرصت‌های تحصیلی و آموزشی، مشاوره‌های شغلی و سایر موارد مشابه اشاره کرد. افرادی که قبلاً دارای مشاغل دولتی بودند و برای ورود به نیروهای مسلح مجبور به ترک شغل خود شده‌اند، در صورتی که در استخدام دولت بوده باشند، می‌توانند بعد از ترخیص از خدمت نظام مجدداً به کار قبلی خود برگردند. همچنین در صورتی که به‌طور مداوم در شغل خود باقی مانده باشند، مجدداً می‌توانند به شغل خود برگردند و مستحق دریافت بعضی از مزایا همانند مستمری، افزایش دستمزد و ترفیع باشند. اگر استخدام مجدد نشوند نیز می‌توانند تقاضای غرامت بیکاری کنند. همچنین بعضی از کهنه‌سربازان و کسانی که دچار معلولیت جنگی شده‌اند و یا افرادی که در منطقه جنگی خدمت کرده‌اند و یا زانی که پس از فوت شوهرشان در میادین نظامی از دواج مجدد نکرده‌اند، و مادران پرسنل نظامی‌ای که در خدمت کشته شده‌اند، همسران و مادران کهنه‌سربازانی که دچار معلولیت مرتبط با خدمت شده‌اند و برای مدت طولانی قادر به کار کردن در شغل سابق‌شان نبوده‌اند؛ برای مشاغل خدمات دولتی که با استفاده از آزمون‌های رقابتی نیروهای جدید را به استخدام درمی‌آورند، از اولویت برخوردارند، اما موقعیت آنها تضمین نمی‌شود.

۱. داده‌های این بخش نیز عمدتاً از تارنمای الکترونیکی اداره ملی کهنه‌سربازان و قربانیان جنگی فرانسه (www.onac-vg.fr) جمع‌آوری و ارائه شده است.

قبیل معلولین جنگی قرار می‌گیرد. تمام وام‌هایی که در فرانسه برای مسکن به کهنه سربازان پرداخت می‌شود، فاقد بهره است و اکثراً دارای دوره‌های بازپرداخت طولانی است. در صورتی که کهنه سرباز ساکن روستا و یا در مناطق دور دست ساکن باشد، از مزایای بیشتری در رابطه با وام مسکن برخوردار می‌شود و نیازی به پیش‌پرداخت برای دریافت وام ندارند. همچنین همسران کهنه سربازان که در اثر خدمت یا جراحات مربوط به خدمت نظامی فوت کرده‌اند، تا زمانی که مجدداً ازدواج نکرده باشند و نیز همسران مفقودان و زندانیان جنگ که عضو نیروهای مسلح فرانسه بوده‌اند و به مدت بیش از ۹۰ روز مفقود بوده‌اند، می‌توانند وام را دریافت کنند.

۳-۴. خدمات عمومی

از جمله خدمات عمومی‌ای که دولت فرانسه برای کهنه سربازان و خانواده‌های آنان در نظر گرفته است، می‌توان به خدمات «حمل و نقل عمومی» و خدمات «آب، برق و گاز» اشاره کرد. در سفرهای درون شهری، کهنه سربازان از بلیط‌های رایگان مترو و اتوبوس استفاده می‌کنند. همچنین تحت شرایط خاصی تسهیلاتی برای خرید اتومبیل‌های سازگار با شرایط معلولیت در اختیار کهنه سربازان معلول قرار می‌گیرد. این تسهیلات شامل وام‌هایی برای تجهیز اتومبیل‌های کهنه سربازان به وسایل کمک‌حرکتی و سایر کمک‌های مالی بدون بهره به آنان است. در رابطه با سفرهای برون شهری، تسهیلاتی از قبیل بلیط‌های رایگان برای مسافرت‌های ایام تعطیلات ملی به کهنه سربازان اعطا می‌شود. البته این بلیط‌ها فقط برای مسافرت با اتوبوس و قطار داده می‌شود و مسافرت با هواپیما و کشتی را شامل نمی‌شود. از سوی دیگر، هزینه آب، برق و گاز برای کهنه سربازان نیم‌بهاست. در اعطای امتیاز تلفن ثابت کهنه سربازان از اولویت برخوردارند، اما در نرخ مکالمات تلفنی هیچ تفاوتی بین کهنه سربازان و شهروندان عادی وجود ندارد.

۳-۵. خدمات فرهنگی و اجتماعی

خدمات آموزشی دولت فرانسه به کهنه سربازان شامل اقدامات متنوعی است که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

■ برنامه کمک تحصیلی کهنه سربازان: دولت فرانسه برای آموزش در دانشگاه، مدارس فنی و یا حرفه‌ای کمک‌هزینه‌هایی را به افرادی که به نوعی در خدمت نیروهای مسلح بوده‌اند، می‌پردازد. میزان آن بستگی به نوع آموزش و تعداد ساعاتی دارد که این آموزش ادامه می‌یابد. کهنه سربازان واجد شرایط می‌توانند در موارد زیر ادامه

البته معاف از مالیات است.

۳-۲-۳. **مستمری معلولیت جنگی:** مقدار پولی که تحت این عنوان پرداخت می‌شود، بستگی به میزان معلولیت و از کارافتادگی شخص یعنی میزان مصدومیت جسمی یا روحی و صدمه وارده و همچنین از دست دادن توانایی‌های فیزیکی و روحی فرد دارد. اگر اداره تشخیص دهد که میزان از کارافتادگی ۲۰ درصد یا بیشتر است، مستمری به وی تعلق خواهد گرفت و اگر کمتر باشد، معمولاً مبلغی کلی تحت عنوان «حق سنوات خدمت» به کهنه سرباز تعلق می‌گیرد.

۳-۲-۴. **مستمری همسران کهنه سربازان:** مقدار این مستمری معمولاً برای همسران در سطوح بالایی می‌باشد و از مالیات معاف است. همچنین برای اولاد و تهیه مسکن نیز کمک‌هزینه‌ای به همسر تعلق خواهد گرفت. در صورت ازدواج مجدد وی، مستمری او قطع خواهد شد، اما همچنان کمک‌هزینه اولاد به او پرداخت می‌شود. همچنین به محض رسیدن به سن ۶۵ سالگی به طور خودکار کمک‌هزینه سالمندی به همسران تعلق خواهد گرفت و با رسیدن به سن ۷۰ و ۸۰ سالگی افزایش می‌یابد.

۳-۲-۵. **اعطای کمک‌هزینه‌های اضافی:** اگر فرد کهنه سرباز مستمری دریافت کند، می‌تواند از کمک‌هزینه‌های فوق‌العاده هم استفاده کند. همچنین فرد کهنه سرباز در صورتی که معلولیتش به گونه‌ای باشد که قادر به انجام کار و یا شغل معمولی خود نباشد، می‌تواند درخواست کمک‌هزینه شغلی کند، که برای دریافت آن باید سن کهنه سرباز کمتر از ۶۵ سال باشد و میزان مجروحیت ۴۰ درصد یا بیشتر باشد. همچنین در صورتی که بالاتر از ۶۵ سال سن داشته باشد می‌تواند کمک‌هزینه سنی دریافت کند. در صورتی که میزان مجروحیت ۲۰ درصد یا بیشتر باشد و یا مقطوع‌العضو باشد و یا لباس‌های وی در اثر وضعیتی که به دلیل آن مستمری جنگی دریافت می‌کند، به سرعت فرسوده شود، می‌تواند کمک‌هزینه البسه نیز دریافت کند. در شرایطی نیز که کهنه سرباز مستمری جنگی دریافت کند و نیازمند کمک شخصی باشد و یا میزان از کارافتادگی جنگی وی ۸۰ درصد یا بالاتر برآورد شده باشد، می‌تواند کمک‌هزینه خدمت مداوم دریافت کند.

۳-۳. خدمات مسکن

دولت فرانسه در راستای حمایت از کهنه سربازان اقدام به اعطای وام‌های مختلف برای خرید یا اجاره واحدهای ارزان قیمت مسکونی می‌کند. اکثر این واحدها توسط شرکت‌های دولتی ساخته شده‌اند و در اختیار اقشار کم‌درآمد و یا افراد فاقد توانایی کار از

سمبل ایثار حدود یک میلیون سرباز فرانسوی است. اهمیت این میدان تا حدی است که رهبران سایر کشورها برای ادای احترام باید به این میدان بروند.

۶-۳. خدمات بهداشتی، درمانی و توان بخشی

■ خدمات بهداشتی و درمانی برای کهنه‌سربازان: در فرانسه برخی از گروه‌های کهنه‌سربازان از خدمات بهداشتی رایگان برخوردار هستند؛ این خدمات شامل عمل‌های جراحی و سایر خدمات گران قیمت هم می‌شود. این گروه‌ها عبارتند از: **۱** کسانی که معلولیت ۱۰ درصد و بالاتر دارند؛ **۲** کسانی که طبق تشخیص پزشک قادر به کار کردن نیستند و **۳** کهنه‌سربازانی که درآمد سالیانه آنها زیر سطح مشخص شده توسط وزارت رفاه اجتماعی فرانسه است. علاوه بر این، کهنه‌سربازانی که به دلیل شرایط مرتبط با خدمت دچار معلولیت ۳۰ درصد و بالاتر هستند یا به دلیل شرایط مرتبط با خدمت توانایی کار کردن ندارند، در زمان بندی ملاقات‌های پزشکی بیمارستانی یا معالجات سرپایی از اولویت برخوردار هستند. همچنین خدمات مشاوره‌ای برای انطباق با زندگی مدنی به خصوص به آنهایی که دچار آسیب‌ها و اختلالات روانی ناشی از جنگ و دوری از زندگی مدنی شده‌اند، ارائه می‌شود. این خدمات نیز به صورت رایگان و در قالب مشاوره‌های فردی، گروهی و خانوادگی در مراکز مربوطه ارائه می‌شود.

■ خدمات مربوط به اعضای مصنوعی: کهنه‌سربازان در فرانسه می‌توانند از وسایل، دستگاه‌ها و تجهیزات مورد نیاز مربوط به اعضای مصنوعی، مانند اندام مصنوعی، کفش‌ها و کمربندهای طبی، صندلی‌های چرخ‌دار، عصای زیر بغل و عصای دستی و دیگر تجهیزات مورد نیاز به صورت رایگان استفاده کنند. همچنین وسایل کمک‌شنوایی و عینک برای کهنه‌سربازانی که در اثر حوادث مربوط به خدمت نظامی دچار کم‌سو شدن چشم و یا ضعف گوش شده باشند، ارائه می‌شود.

■ خدمات برای کهنه‌سربازان نابینا: این خدمات شامل مواردی همچون «بهبود مسکن و تغییرات در منازل منطبق با شرایط فرد نابینا»، «کمک‌های الکترونیکی و مکانیکی شامل کامپیوترهای مناسب» و «وسایل کمکی کامپیوتری مانند ماشین‌های قرائت کنند، صفحه گرامافون مخصوص تدریس زبان، نوارها، و...» به صورت رایگان است.

■ خدمات دارویی و دندان پزشکی: در تمامی موارد کهنه‌سربازان از داروهای رایگان و خدمات دندان پزشکی رایگان شامل آزمایش‌ها

تحصیل دهند: درجه لیسانس در کالج‌ها یا دانشگاه‌ها، مدارس فنی و حرفه‌ای، دوره‌های مکاتبه‌ای، دوره‌های تدریس خصوصی، دوره‌هایی که برای تکمیل برنامه تحصیل مورد نیاز است و دوره‌های آموزش مهارت‌های فنی که حین انجام خدمت یا بعد از ترخیص ارائه می‌شود. در فرانسه معلولین جنگی از خدمات آموزشی بیشتری نسبت به سایر کهنه‌سربازان بهره‌مند می‌شوند. از جمله پذیرش بدون کنکور در دانشگاه‌ها و آموزشگاه‌های فنی دولتی، پرداخت کمک هزینه تحصیلی به دانشجویان از سوی دولت، کارآموزی رایگان در محل کار و در کلاس جهت ارتقای مهارت کار با حفظ ۱۰۰ درصد حقوق طی تمام دوره آموزش.

■ برنامه کمک به آموزش کهنه‌سربازان: وزارت دفاع فرانسه در همکاری تنگاتنگ با وزارت آموزش این کشور، برای افرادی که در خدمت نیروهای نظامی این کشور بوده‌اند، ولی فاقد توانایی مکاتبات اداری و... هستند، این برنامه را در نظر گرفته است که شامل آموزش نگارش و دوره‌های مکاتبات و نامه‌نگاری می‌شود. همچنین همسران و فرزندان کهنه‌سربازانی که فوت کرده‌اند یا به طور دائم در اثر خدمت معلول شده‌اند، نیز می‌توانند از این برنامه استفاده کنند.

■ مشاوره آموزشی: این برنامه برای کمک به کهنه‌سربازان شاغل و یا جویای کار در نظر گرفته شده است تا با تعیین نقاط ضعف و قوت حرفه‌ای و آموزشی، به طرح‌ریزی اهداف اشتغال و طراحی کسب و کار مستقل کمک کند.

در راستای پاسداشت ارزش‌های دفاع از میهن در حوزه فرهنگی نیز می‌توان به اقداماتی همچون «به خاک سپاری در قبرستان ملی، تهیه سنگ قبر و نصب نشان و مدال توسط حکومت» به صورت رایگان و با تأمین تمام هزینه‌های تدفین و تشریفات توسط دولت اشاره کرد. از سوی دیگر، به منظور ترسیم عملکرد و ارزش‌های ایثارگری در قالب هنر، کمیسیون هنرهای زیبا در وزارت آموزش عالی فرانسه تشکیل و تصاویر و آثار مربوط به آنان در موزه‌ها و نگارخانه‌ها به نمایش درمی‌آید. از جمله این موزه‌ها می‌توان به موزه لنوید^۱ اشاره کرد که به دستور لویی چهاردهم در سال ۱۶۷۱ بنا نهاده شد. این بنای تاریخی، در خود موزه‌ها و یادبودهای تاریخ نظامی فرانسه را جای داده است. این بنا در زمان جنگ و تا مدت‌ها بعد از جنگ، به عنوان بیمارستانی برای مجروحین جنگی و سکونتگاهی برای افراد از جنگ برگشته بود. میدان اتوال (شارل دوگل) نیز که اصلی‌ترین نماد فرانسه محسوب می‌شود، در اصل

1. Les Invalides

غیرنظامی) تحت پوشش بیمه‌های خدمات اجتماعی هستند، اما سربازان شامل بیمه‌های خاص نیز می‌شوند.

و تشخیص، عمل جراحی و روش‌های پیشگیری کننده و ترمیم دندان بر خوردار هستند. ■ خدمات بیمه‌ای: در فرانسه اکثر شهروندان (چه نظامی و چه

۴. الجزایر

ایثارگران مستلزم آموزش باشد، هزینه این خدمات توسط وزارت مجاهدین پرداخت می‌شود و کمک هزینه زندگی کهنه‌سربازانی که در این دوره‌های آموزشی شرکت می‌کنند نیز پرداخت می‌شود. در بیشتر موارد این آموزش‌ها به حرفه‌هایی از قبیل نجاری و صنایع دستی مربوط می‌شود. پرداختن به این امور می‌تواند از نظر روانی نیز برای کهنه‌سربازان که از آسیب‌های روانی ناشی از جنگ رنج می‌برند، مفید باشد. [۱۰] با توجه به سوسیالیستی بودن اقتصاد الجزایر معمولاً اکثر هزینه‌های آموزشی را دولت می‌پردازد. وزارت مجاهدین علاوه بر فراهم کردن اطلاعات لازم جهت برگزاری دوره‌های خاص آموزش نیروی کار، خدمات زیادی را برای کهنه‌سربازان جویای کار فراهم می‌کند که از جمله این خدمات می‌توان به ارائه اطلاعات شغلی، فرصت‌های تحصیلی و آموزشی، مشاوره‌های شغلی و جستجوی شغل اشاره کرد. وزارت مجاهدین الجزایر ارتباط نزدیکی را با کارفرمایان بخش خصوصی، سازمان‌های خدمات‌رسانی به کهنه‌سربازان و سازمان‌های غیردولتی و دیگر آژانس‌های حکومتی دارد تا بتواند برای بهبود توسعه شغلی و فرصت‌های آموزشی برای کهنه‌سربازان معلول فرصت‌های خوبی را فراهم کند. [۱۱] برای معلولین نیز که توانایی انتخاب کار مورد علاقه خود را ندارند، وزارت فوق‌الذکر تمهیدات دیگری از جمله پرداخت مستمری معلولیت برای آنها در نظر می‌گیرد. بسیاری از خدمات بدون مراجعه حضوری شخص ایثارگر و فقط از طریق وب‌سایت این وزارتخانه به آنها ارائه می‌شود. در نهایت اینکه کهنه‌سربازانی که واجد صلاحیت هستند

کشور الجزایر ثمره مستقیم موج استعمارزدایی بعد از جنگ جهانی دوم است. این کشور که در قرن نوزدهم و نیمه اول قرن بیستم تا زمان استقلال، مستعمره فرانسه بود، با استقلال از فرانسه نیز همچنان دچار درگیری‌های داخلی بوده است.^۱ وزارت «مجاهدین و صاحبان حقوق»^۲ الجزایر مسئول اصلی خدمات‌رسانی به کهنه‌سربازان و خانواده‌های آنان در این کشور است. این وزارتخانه در سال ۱۹۶۲ و پس از استقلال الجزایر تأسیس شد و برای هماهنگ کردن و سامان دادن به فعالیت‌های دولت برای امور کهنه‌سربازان دارای بخش‌های ویژه است که از آن جمله می‌توان به «مرکز ملی تجهیز معلولان»^۳، «موزه ملی مجاهد»^۴ و «مرکز ملی تحقیقات نهضت ملی و انقلاب یک نوامبر»^۵ اشاره کرد. فعالیت‌های این وزارتخانه در اوایل استقلال الجزایر به دلیل تعداد زیاد کهنه‌سربازان جنگ آزادی بخش ملی بسیار زیاد بود. تعداد زیادی بیمارستان، دانشکده پزشکی و سایر مؤسسات بهداشتی و درمانی وابسته به این سازمان هستند. همچنین تعداد زیادی از سازمان‌های غیردولتی و داوطلبانه با این وزارتخانه همکاری می‌کنند. در ادامه به بررسی خدمات مختلف ارائه شده توسط این وزارتخانه به کهنه‌سربازان و بازماندگان جنگی می‌پردازیم.^۶

۱-۴. وضعیت اشتغال در میان مجاهدین الجزایری

این وزارتخانه تلاش می‌کند که بر مبنای اساسنامه خود شغل مناسب را برای ایثارگران پیدا کند. در مواردی که خود فرد کهنه‌سرباز مایل به کار باشد، وزارت مجاهدین سعی می‌کند حتی المقدور به این افراد کمک کند. در صورتی که کار مورد نظر

۱. جنگ الجزایر یا انقلاب الجزایر به مجموعه‌ای از نبردهای میان فرانسه و الجزایری‌های استقلال طلب تحت استعمار این کشور گفته می‌شود که در حد فاصل سال‌های ۱۹۵۴ تا ۱۹۶۲ رخ داد.

2. Ministry of Mujahideen and Rights Holders (عربی: وزارة المجاهدين و ذوي الحقوق)

۳. المرکز الوطني لتجهيز المعطوبين.

۴. المتحف الوطني للمجاهد.

۵. المرکز الوطني للبحث في الحركه الوطنية وثورة أول نوفمبر.

۶. داده‌های این بخش نیز عمدتاً از تارنمای الکترونیکی اداره ملی کهنه‌سربازان و قربانیان جنگی الجزایر (www.m-moudjahidine.dz) جمع‌آوری و ارائه شده است.

آنان، در الجزایر رزمندگان و همسران و فرزندان شهدا، که کارمند هستند، در طول دوران کاری برای یک‌بار می‌توانند از حق ارتقای ویژه به علاوه دورتبه بالاتر در رتبه‌بندی اداری و همچنین معافیت از آزمون‌های شغلی در درون سازمان‌های عمومی که در آنها به کار مشغولند، در صورت احراز شرایط خواسته شده، برخوردار باشند. به استثنای حالت پایان دوره کاری یا برچیده شدن کلی سازمان‌ها یا پایان مدت پیمانی جهت کار، رزمندگان و خانواده شهیدان از حق حفاظت از پست‌های شغلی خود چه به صورت دائم و چه به صورت تعلیقی برخوردارند. میزان مستمری بازنشستگی رزمنده یا همسر شهید به طور کامل به خانواده‌هایشان برحسب قانون معمول پرداخت می‌شود. برای فرزندان شهدا که کارمند هستند، سال‌های انقلاب آزادی‌بخش همانند سال‌های کاری جهت تسویه حساب و بازنشستگی احتساب می‌شود. دولت عهده‌دار پرداخت‌های ناشی از اقدامات خاص بازنشستگی رزمنده و خانواده شهید که در این قانون به آنها اشاره شده، از صندوق ملی بازنشستگی است.

۴-۴. حمایت‌های مالی و پرداخت مستمری

کهنه‌سربازانی که به دلیل مجروح شدن یا بیماری در دوران خدمت نظامی معلول شده باشند، برحسب میزان معلولیت و تعداد وابستگی مستمری ماهانه دریافت می‌کنند. همچنین در صورتی که کهنه‌سرباز معلول دارای سوابق زندان (اسارت در دست دشمن) باشد، برای دریافت جبران خسارت، واجد دریافت جبران خسارت خواهد بود. کهنه‌سربازانی که دچار معلولیت ۳۰ درصد و بیشتر ناشی از شرایط دوران خدمت هستند، مستحق دریافت هزینه‌های اضافی برای بستگان‌شان هستند؛ که مقدار آن با توجه به تعداد وابستگی و میزان معلولیت فرق می‌کند. کلیه پرداخت‌های مستمری به چگونگی رشد قدرت خرید در هر سال بستگی دارد.

۴-۵. خدمات مسکن

دولت الجزایر از هر سهمیه مسکن و زمین‌های مسکونی ۲۰ درصد را به نفع رزمندگان و خانواده‌هایشان، برای یک‌بار، تخصیص می‌دهد. گروه‌های مذکور از تخفیف ۲۰ الی ۴۰ درصدی در اجاره و همچنین در خرید از تخفیف ۴۰ درصدی بهره‌مند می‌شوند. دولت در تمامی حالات اولویت دستیابی به زمین‌های کشاورزی را برای رزمندگان و خانواده‌های آنان تضمین می‌کند. همچنین کهنه‌سربازان معلول می‌توانند از کمک بلاعوض وزارت مجاهدین الجزایر برای موارد مختلف از قبیل مسکن استفاده کنند.

تحت برنامه فرصت‌های شغلی برای کهنه‌سربازان، حق درخواست برای شغل‌های موجود در ادارات را دارند. وزارت مجاهدین الجزایر ادارات دولتی را مکلف کرده است که کهنه‌سربازان واجد شرایط را در شرایط خاصی بدون رقابت انتصاب کنند. البته این امر بیشتر برای کارهایی که نیاز به آموزش خاصی ندارند، اعمال می‌شود.

۲-۴. توانمندسازی شغلی مجاهدین

وزارت مجاهدین الجزایر در راستای توانمندسازی شغلی کهنه‌سربازان انواع برنامه‌های شغلی و تسهیلات کم‌بهره را در اختیار این افراد قرار می‌دهد. در ادامه به برخی از این موارد اشاره می‌شود:

۱-۲-۴. تسهیلات مخصوص اشتغال زایی به ویژه در مشاغل کشاورزی و خدمات: یکی از تدابیری که این وزارتخانه برای ایجاد اشتغال برای کهنه‌سربازان جنگ اتخاذ کرده است اعطای وام‌های کم‌بهره به آنان به منظور راه‌اندازی کسب‌وکارهای کوچک و مستقل است. برای مثال وزارت کشاورزی الجزایر برای خرید، بهبود یا اداره مزارع، وام‌ها و ضمانت‌هایی را ارائه می‌دهد. این تسهیلات طیفی از خدماتی همچون برنامه‌های «ضمانت وام»، «کمک‌های سرمایه‌ای برای فعالیت‌های ریسک‌دار»، «برنامه‌های توسعه سرمایه‌گذاری»، «مساعدت برای انعقاد قراردادهای دولتی» و «اعطای وام حوادث اقتصادی اتفاق افتاده برای کهنه‌سربازان» را شامل می‌شود. رزمندگان و خانواده‌هایشان می‌توانند از وام‌های سرمایه‌گذاری در زمینه‌های اقتصادی، کشاورزی و بخش خدمات با تخفیف ۵۰ درصدی در بهره‌ها استفاده کنند. در مورد وام‌های کشاورزی با بهره کم، درخواست کهنه‌سربازان در اولویت قرار دارد و از حداقل تشریفات اداری برای دریافت وام برخوردار است.

۲-۲-۴. برنامه‌های کارآفرینی و ارتقای مهارت‌های شغلی

افراد: در الجزایر وزارت مجاهدین برنامه‌های متعددی را برای اشتغال کهنه‌سربازان در دستور کار دارد. در این رابطه دو کار اساسی توسط وزارتخانه انجام می‌شود: ۱) ارائه امتیازاتی به کارفرمایان بخش خصوصی که این کهنه‌سربازان را استخدام می‌کنند؛ ۲) تسهیل اشتغال کهنه‌سربازان و معلولان جنگی از طریق اطلاع‌رسانی فرصت‌های شغلی از طریق رسانه‌ها و سایر ابزارهای در دسترس این سازمان.

۳-۴. حمایت‌های شغلی مستقیم

به موجب قوانین حمایت از کهنه‌سربازان جنگی و خانواده‌های

۵. جمع بندی و نتیجه گیری

استعماری خود به ویژه در سطح بین المللی، آمریکا سیاست های حمایتی قابل توجهی را برای کهنه سربازان و خانواده کشته شدگان جنگ در دستور کار قرار داده است. در این کشور بیش از ۶۰ اداره مشغول خدمات رسانی به کهنه سربازان و بازماندگان جنگی هستند که عمدتاً زیر مجموعه اداره امور کهنه سربازان آمریکا قرار دارند. سرشماری سال ۲۰۲۲ در این کشور نشان می دهد که ۱۶،۲ میلیون نفر از جمعیت ایالات متحده را کهنه سربازان تشکیل می دهند. خدمات رسانی به این گروه جمعیتی گسترده، مستلزم استقرار نظام حمایت اجتماعی قدرتمند و کارآمد در تمامی عرصه های معیشتی، درمانی، اجتماعی و رفاهی است، تا بتواند پاسخ گوی نیازهای اساسی و خاص کهنه سربازان و بازماندگان آنان باشد. این خدمات عموماً در پنج حوزه «تسهیلات اشتغال»، «حمایت های معیشتی و پرداخت مستمری»، «خدمات و تسهیلات مسکن»، «خدمات آموزشی و فرهنگی» و «خدمات بیمه، بهداشت و درمان» تعریف شده است. برآیند هزینه های دولت برای تأمین این مجموعه خدمات سبب شده که هزینه های اختصاص یافته برای تأمین اجتماعی کهنه سربازان از سال ۱۹۸۰ تا ۲۰۲۲ حدود چهار برابر افزایش یابد. این بودجه در اختیار وزارت امور کهنه سربازان قرار می گیرد، که بعد از وزارت دفاع بزرگ ترین وزارتخانه آمریکاست. مهم ترین ویژگی برنامه های وزارت امور کهنه سربازان ایالات متحده، جامعیت و دقت خدمات رسانی آنهاست، به طوری که جزئی ترین و اساسی ترین نیازهای کهنه سربازان پیش بینی شده و بر طبق شرایط خاص آنان در دسترس قرار می گیرد. دقت برنامه ها نیز به شیوه ای است که افراد واجد شرایط برای هر برنامه به طور دقیق مشخص شده و امکانات تعریف شده تنها در اختیار کسانی قرار می گیرد که صلاحیت خود را برای دریافت خدمات مورد نظر به اثبات برسانند. از آنجاکه ممکن است خدمات موازی و مشابهی در سایر سازمان ها از جمله تأمین اجتماعی^۱ به کهنه سربازان ارائه شود، نوعی هماهنگی بین وزارت امور کهنه سربازان با سایر سازمان های رفاهی و خدماتی به وجود آمده تا کهنه سربازان امکان استفاده از خدمات را تنها در یک مورد داشته باشند.

همه کشورهایی که به نوعی زمانی را درگیر جنگ بوده اند، برای اینکه بتوانند برای جانبازان و بازماندگان شان، برنامه ها و خدماتی درخور ارائه دهند، قوانین و ساختارهایی را در زمینه رسیدگی به کهنه سربازان و بازماندگان جنگ تعبیه می کنند. این قوانین و ساختارهای حمایتی را در بسیاری از کشورها همچون ایالات متحده آمریکا، فرانسه، چین، ژاپن، الجزایر، هند، کره جنوبی و شمالی، لیبی، کویت، کوبا، شیلی، ویتنام، آلمان و برخی کشورهای دیگر می توان مشاهده کرد. پژوهش های فراوانی در حوزه حمایت های اجتماعی، گویای آن است که هرچه این کشورها مترقی تر و توسعه یافته تر باشند، میزان و کیفیت ارائه خدمات به کهنه سربازان و خانواده های آنان افزایش می یابد [۳]. ایران نیز به عنوان کشوری که هشت سال درگیر جنگی تحمیلی بوده است، با تأسیس نهادهایی نظیر بنیاد شهید انقلاب اسلامی، سازمان امور جانبازان و ستاد امور آزادگان، که در سال ۱۳۸۳ در هم ادغام شدند و تشکیلات سازمانی منسجمی با عنوان «بنیاد شهید و امور ایثارگران» به وجود آمد، در این راه گام برداشته است. بدون شک یکی از راهکارهای رسیدن به چارچوبی جامع و فراگیر در راستای حمایت از جامعه ایثارگری کشور و اصلاح و به روزرسانی قوانین و ساختارهای موجود، رجوع به تجارب سایر کشورها و استفاده از مدل های تقنینی و نهادی به کار گرفته شده در این کشورهاست. بر این اساس، گزارش حاضر نخستین گزارش از سلسله گزارش های مطالعه تطبیقی وضعیت خدمات رسانی به کهنه سربازان جنگی و خانواده های آنان در جهان است و تلاش کرده در گام نخست با بررسی تجارب سه کشور ایالات متحده، فرانسه و الجزایر، به نمایندگی از سه قاره مختلف، تصویری جامع از وضعیت حمایت اجتماعی کهنه سربازان و وابستگان آنها در این سه کشور ارائه دهد. بررسی های صورت پذیرفته در این گزارش تجربیات زیر را پیش روی ما قرار می دهد:

▣ **ایالات متحده آمریکا:** به عنوان کشوری که نظامی گری بخش جدایی ناپذیر اقتصاد سیاسی آن است و طی دو قرن اخیر علاوه بر مداخلات نظامی در مناطق مختلف جهان، درگیر حدود ۴۰ جنگ کوچک و بزرگ بوده، در راستای پیشبرد سیاست های

1. The United States Social Security Administration (SSA)

این کشور است و سازوکار حمایت اجتماعی از این قشر در این وزارتخانه شامل مجموعه‌ای از خدمات اجتماعی از جمله خدمات معیشتی، بازنشستگی، بیمه، درمان و امور آموزشی و فرهنگی را شامل می‌شود. بیشتر خدمات‌رسانی به کهنه‌سربازان و خانواده‌های آنان در این کشور بر دوش دولت قرار دارد و سازمان‌های غیردولتی با توجه به محدودیت‌هایی که دولت الجزایر برای فعالیت نهادهای مدنی ایجاد می‌کند، چندان در این عرصه فعال نیستند؛ اگرچه در سال‌های اخیر رفته‌رفته نقش این نهادها در حمایت از کهنه‌سربازان جنگی بیشتر شده است.

راهکارهای سیاستی جهت ارتقای سازوکار حمایت اجتماعی از ایثارگران در ایران:

بررسی تجارب کشورهای مورد مطالعه در این گزارش نشان داد که:

- ۱** میان سطح توسعه یافتگی اقتصادی و اجتماعی در کشورهای مورد مطالعه و کمیت و کیفیت خدمات حمایتی ارائه شده به کهنه‌سربازان جنگی و خانواده‌های آنان ارتباط مستقیم وجود دارد؛^۲ غالب خدمات ارائه شده به این قشر در چهار محور اصلی (خدمات معیشتی و مالی، خدمات درمانی و بیمه‌ای، خدمات فرهنگی و اجتماعی و خدمات رفاهی (همچون مسکن و اشتغال)) قابل دسته‌بندی و ردیابی است؛^۳ در هر سه کشور مورد مطالعه یک نهاد دولتی مشخص (بعضاً در سطح وزارتخانه یا معاونت یک وزارتخانه) تولید ارائه خدمات و رسیدگی به امور کهنه‌سربازان را در اختیار قرار دارد. در جدول ذیل محورهای اصلی خدمات حمایتی ارائه شده به کهنه‌سربازان و خانواده‌های آنان و نهاد اصلی ارائه دهنده خدمات در کشورهای منتخب مقایسه شده است. این موارد حمایتی و سازوکار ارائه آن‌ها که مطالعات آتی تکمیل خواهد شد، به‌عنوان «درس آموخته‌هایی از تجارب سایر کشورها»، در ارائه راهکارهای توسعه خدمات حمایتی از ایثارگران معزز مورد استفاده قرار خواهند گرفت.

۲ فرانسه: فرانسه کشوری است که سوابق استعماری بسیار طولانی دارد و دائماً به واسطه دخالت‌های استعماری در مستعمرات سابق، که در حال حاضر به استقلال رسیده‌اند، وارد جنگ شده است. به همین دلیل خدمات‌رسانی و رسیدگی به کهنه‌سربازان و خانواده‌های آنان برای دولت‌های حاکم بر این کشور از اهمیت زیادی برخوردار است. خدمات‌رسانی به این قشر در فرانسه تا حدود زیادی بر دوش دولت قرار دارد و «اداره ملی کهنه‌سربازان و قربانیان جنگی» که ذیل وزارت نیروهای مسلح فرانسه قرار گرفته است، متولی اصلی ارائه خدمات به کهنه‌سربازان است و مجموعه‌ای از خدمات معیشتی، رفاهی، آموزشی و فرهنگی را ارائه می‌دهد. در کنار دولت، سازمان‌های غیردولتی و نهادهای جامعه مدنی نیز نقش قابل ملاحظه‌ای در این رابطه ایفا می‌کنند. اکثر این سازمان‌ها توسط خود کهنه‌سربازان و بازماندگان جنگ ایجاد شده است که این امر خود می‌تواند نکته خوبی برای الگوبرداری در سایر کشورها باشد. در واقع به جای اینکه دولت تصدی‌گری تمام مسائل بازماندگان جنگ را به عهده بگیرد، سازمان‌های مدنی که نمایندگان واقعی جامعه کهنه‌سربازان هستند، می‌توانند نقش فعالی در حل مسائل و معضلات این قشر ایفا کنند. امروزه خدماتی که توسط دولت و سازمان‌های غیردولتی به کهنه‌سربازان ارائه می‌شود، مشمول سربازان زمان صلح نیز می‌گردد.

۳ الجزایر: نگاهی کلی به تاریخ جنگ‌های الجزایر و تحولات سیاسی اجتماعی در این کشور نشان می‌دهد که مسئله کهنه‌سربازان و خدمات‌رسانی به آنها از اولویت زیادی در مجموعه نظام حکمرانی این کشور برخوردار است. بسیاری از کهنه‌سربازان الجزایری که در جنگ آزادی بخش ملی شرکت داشتند امروزه در سنین بازنشستگی و کهن سالی به سر می‌برند، اما در هر صورت هم خودشان و هم خانواده‌هایشان از خدمات مختلفی بهره‌مند می‌شوند. وزارت «مجاهدین و صاحبان حقوق» الجزایر مسئول اصلی خدمات‌رسانی به کهنه‌سربازان و خانواده‌های آنان در

جدول ۱. مقایسه محورهای اصلی ارائه خدمات اجتماعی در کشورهای منتخب گزارش

کشورهای منتخب به ترتیب سطح توسعه یافتگی اقتصادی	نهاد دولتی ارائه دهنده خدمات حمایتی	خدمات معیشتی و مالی	خدمات درمانی و بیمه‌ای	خدمات فرهنگی و اجتماعی	خدمات رفاهی (مسکن، اشتغال و...)
ایالات متحده آمریکا	وزارتخانه امور کهنه سربازان امریکا	۱) پرداخت مستمری، ۲) اعطای کمک هزینه‌های اضافی و ۳) مستمری و پاداش پس از فوت	۱) اولویت در ملاقات‌های پزشکی، ۲) سرویس مشاوره سازگاری مجدد، ۳) خدمات کمک حسی و اعضای مصنوعی، ۴) خدمات دندانپزشکی، ۵) مراقبت بهداشتی برای بازماندگان و وابستگان	۱) مزایای خاص آموزشی و تحصیلی، ۲) دریافت تسهیلات مسافرت، ۳) خدمات اعطای تابعیت، ۴) اعطای مدال نشان شرافت و ۵) برنامه‌های فرهنگی	۱) ارائه مشاوره جهت اشتغال مناسب و پرداخت غرامت در صورت عدم استخدام، ۲) مساعدت برای کارایی، ۳) حقوق اشتغال مجدد، ۴) شغل‌های فدرال برای کهنه سربازان ۵) ارائه خانه‌های خاص متناسب سازی شده و ۶) تضمین وام خانه
فرانسه	اداره ملی کهنه سربازان و قربانیان جنگی	۱) پرداخت مستمری معلولیت جنگی، ۲) کمک هزینه به بستگان و افراد تحت تکفل، ۳) اعطای کمک هزینه‌های اضافی	۱) خدمات مربوط به اعضای مصنوعی، ۲) خدمات برای کهنه سربازان نابینا، ۳) خدمات رایگان بیمه‌ای، دارویی و دندانپزشکی	۱) برنامه کمک تحصیلی و کمک به آموزش کهنه سربازان، ۲) مشاوره آموزشی	۱) برگزاری دوره‌های خاص آموزش نیروی کار، ۲) اعطای وام‌های خوداشتغالی، ۳) اعطای وام‌های مختلف برای خرید یا اجاره واحدهای ارزان قیمت مسکونی.
الجزایر	وزارت مجاهدین و صاحبان حقوق	۱) پرداخت مستمری ماهیانه معلولیت، ۲)	۱) ارائه مزیت‌های نسبی در ارائه خدمات بیمه‌ای و دارویی.	۱) ارائه اطلاعات شغلی، فرصت‌های آموزشی و مشاوره‌های شغلی	۱) ارائه تسهیلات مخصوص مشاغل معدن، کشاورزی و خدمات، ۲) برنامه‌های کارآفرینی و ارتقای مهارت‌های شغلی افراد، ۳) حق ارتقای شغلی، ۴) ارائه سهمیه مسکن و زمین‌های مسکونی به نفع رزمندگان و خانواده‌هایشان

۱. امیری فرد، فاطمه (۱۳۹۶). «مسئولیت مدنی دولت در برابر ایثارگران دفاع مقدس». پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق، دانشگاه آیت الله بروجردی.
۲. مولانا، حمید (۱۳۹۰). «آمریکاشناسی (فراز و فرود یک امپراطوری)». تهران: انتشارات امیرکبیر.
۳. خانی، ناصر (۱۴۰۰). «زندگی و روزگار جانبازان: مطالعه تطبیقی حمایت‌های بین‌المللی در ۲۵ کشور جهان». تهران: گروه مطالعات اندیشه‌ورزان آریا.
4. Adler, J. (2017). *Burdens of War: Creating the United States Veterans Health System*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
5. Boulton, M. (2014). *Failing Our Veterans: The G.I. Bill and the Vietnam Generation*. New York: New York University Press.
6. Cabanes, B. (2014). *The Great War and the Origins of Humanitarianism (1918-1924)*. Cambridge: Cambridge University Press.
7. Carter, S. et al. (2006). *Historical Statistics of the United States: Earliest Times to the Present*. Millennial ed. New York: Cambridge University Press.
8. Cogan, J. (2017). *The High Cost of Good Intentions: A History of U.S. Federal Entitlement Programs*. Stanford, California: Stanford University Press.
9. Crotty, M. & Mark E. (2013). *Total War and Entitlement: Towards a Global History of Veteran Privilege*. *Australian Journal of Politics & History* 59 (1): 15–32.
10. Danilova, N. (2010). *The Development of an Exclusive Veterans' Policy: The Case of Algeria*. *Armed Forces & Society* 36 (5): 890–916.
11. DeGeorges, T. (2010). *Still Behind Enemy Lines? Algerian And Tunisian Veterans After The World Wars*. *Studies in Global Social History, Volume 5*: 519–546.
12. Lewis, G. (2013). *The Impact of Veterans' Preference on the Composition and Quality of the Federal Civil Service*. *Journal of Public Administration Research and Theory* 23 (2): 247–65.
13. Sherry, M. (2018). *War as a Way of Life*. *Modern American History* 1 (1): 93–96.
14. Woloch, I. (2003). *The French Veteran from the Revolution to the Restoration*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
15. www.m-moudjahidine.dz
16. www.onac-vg.fr
17. www.va.gov
18. www.CensusBureau.Com
19. www.NationalCenterforVeteransAnalysisandStatistics.com

گزیده سیاستی

در این گزارش مختصات حقوقی و نهادی حمایت از بازماندگان جنگی و خانواده‌های آنان در سه کشور ایالات متحده، فرانسه و الجزایر مورد بررسی قرار گرفته و تلاش شده تا تصویری از وضعیت خدمات‌رسانی به این افراد در هر کشور ارائه شود.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc@majles.ir